

กรอบการพัฒนากิจกรรมเชิงพื้นที่
อำเภอแม่สะเรียง ปี ๒๕๖๙

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำนำ

อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการเกษตรหลากหลาย ทั้งพืชเศรษฐกิจ พืชผักปลอดภัย กาแฟอาราบิก้า และการเกษตรในพื้นที่สูง โดยมีเกษตรกรเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ภาคการเกษตรยังเผชิญกับความท้าทายจากความผันผวนของตลาด ต้นทุนการผลิตที่สูง สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และปัญหาศัตรูพืชที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียงจึงได้จัดทำ “กรอบการพัฒนากิจการเกษตรเชิงพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง ปี ๒๕๖๙” ขึ้น เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคการเกษตรให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแผนพัฒนาจังหวัด โดยมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุน การยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้า การส่งเสริมเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มและเชื่อมโยงตลาดอย่างเป็นระบบ

กรอบการพัฒนากิจการเกษตรเชิงพื้นที่ฉบับนี้จัดทำขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การเกษตรในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรและภาคีเครือข่าย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ขับเคลื่อน และติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการเกษตรในปีงบประมาณ ๒๕๖๙ ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียงต่อไป

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง

มีนาคม ๒๕๖๙

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(๑)
สารบัญ	(๒)
สารบัญตาราง	(๔)
สารบัญภาพ	(๖)
บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป	
<u>ข้อมูลด้านกายภาพ</u>	
๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	๑
๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๑
๑.๒ อาณาเขต	๑
๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง	๒
๒. ลักษณะภูมิประเทศ	๓
๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๓
๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน	๔
๒.๓ กลุ่มชุดดิน	๔
๓. ลักษณะภูมิอากาศ	๕
๓.๑ ฤดูกาล	๕
๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ	๕
๔. เส้นทางคมนาคม	๑๐
๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล	๑๐
๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ	๑๐
๕. แหล่งน้ำและระบบชลประทาน	๑๑
๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ	๑๑
๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ	๑๑
๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	๑๓
<u>ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ</u>	
๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ	๑๔
๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI	๑๕
<u>ข้อมูลด้านสังคม</u>	
๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร	๑๖
๑.๑ เกษตรกร	๑๖
๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร	๒๑

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ	
๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ	๓๐
๑.๑ แหล่งน้ำหลัก	๓๐
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๓๑
๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต	๓๑
๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก	๓๕
๑.๕ ต้นทุนการผลิต	๓๕
๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด	๓๖
๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๓๗
๒. การวิเคราะห์ Supply chain	๓๘
บทที่ ๓ บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	
๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ	๔๐
๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๔๕
บรรณานุกรม	๔๗

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	แสดงเขตการปกครอง	๒
๒	แสดงสรุปเขตการปกครอง	๒
๓	แสดงพื้นที่ป่าไม้	๓
๔	แสดงข้อมูลฤดูกาล	๙
๕	แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี	๙
๖	แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง	๑๑
๗	แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดเล็ก	๑๒
๘	แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	๑๒
๙	แสดงข้อมูลบ่อบาดาล	๑๒
๑๐	แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน	๑๓
๑๑	แสดงข้อมูลด้านพืช	๑๔
๑๒	แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์	๑๔
๑๓	แสดงข้อมูลด้านประมง	๑๕
๑๔	แสดงจำนวนครัวเรือน และประชากร	๑๖
๑๕	แสดงจำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ	๑๖
๑๖	แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ	๑๖
๑๗	แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน	๑๗
๑๘	แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ์	๑๗
๑๙	แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร	๒๑
๒๐	แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์	๒๑
๒๑	แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๒๑
๒๒	แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ	๒๔
๒๓	แสดงข้อมูลกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์	๒๕
๒๔	แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร	๒๖
๒๕	แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร	๒๖
๒๖	แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน	๒๗
๒๗	แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	๒๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๒๘	แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่	๒๙
๒๙	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกกาแฟอาราบิก้า	๓๐
๓๐	แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตกาแฟอาราบิก้า	๓๑
๓๑	แสดงต้นทุนการผลิต	๓๕
๓๒	แสดงเกษตรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่	๓๗
๓๓	แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่	๓๗
๓๔	แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้ากาแฟอาราบิก้า อำเภอแม่สะเรียง	๓๘
๓๕	แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)	๔๐
๓๖	แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่	๔๕

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอ	๑
๒	แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้อำเภอ	๓
๓	แผนที่แสดงความลาดชันอำเภอ	๔
๔	แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินอำเภอ	๘
๕	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินอำเภอ	๑๓
๖	แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกกาแฟอาราบิก้า	๓๐
๗	แสดงปฏิทินการเพาะปลูก	๓๕
๘	แสดงวิธีการตลาดอำเภอ	๓๖

บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป

ข้อมูลด้านกายภาพ

๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

อำเภอแม่สะเรียง เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะทางจากกรุงเทพถึงอำเภอแม่สะเรียง ๗๖๐ กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณ ๙๐ % เป็นภูเขาสลับซับซ้อนและป่าทึบ ตั้งอยู่เส้นรุ้งที่ ๑๗ องศา ๓๘ ลิปดา เหนือถึง ๐๘ องศา ๓๕ ลิปดา และเส้นแวงที่ ๙๗ องศา ๒๒ ลิปดา ตะวันออกถึง ๙๗ องศา ๘ ลิปดา เนื้อที่รวมทั้งหมด ๒,๔๙๗.๒ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑,๕๖๐,๗๕๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอแม่สะเรียงมีพื้นที่ทั้งหมด ๒,๔๙๗.๒ ตารางกิโลเมตร (๑,๕๖๐,๗๕๐ ไร่) ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

๑.๒ อาณาเขต

อำเภอ แม่สะเรียง มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยงและรัฐกะยา (ประเทศพม่า) และอำเภอแม่ลาน้อย
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอแม่แจ่มและอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสบเมยจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ แม่น้ำสาละวิน, รัฐกอกูเล, รัฐคะยาประเทศเมียนมาร์

แผนที่แสดงขอบเขตอำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพที่ ๑ แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอแม่สะเรียง
(ที่มา : เว็บไซต์จังหวัดแม่ฮ่องสอน,พ.ศ.๒๕๖๙)

๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

การบริหารราชการ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

- การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตปกครองออกเป็น ๑ อำเภอ แบ่งเป็นจำนวน ๓ เทศบาล ๕ อบต. ๗ ตำบล ๗๗ หมู่บ้าน

- การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น เทศบาล จำนวน ๓ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๕ แห่ง

ตารางที่ ๑ แสดงเขตการปกครอง

ตำบล หมู่ที่	ตำบล บ้านกาศ	ตำบล แม่เหาะ	ตำบล แม่ยม	ตำบล แม่คง	ตำบล ป่าแป้	ตำบล. แม่สะเรียง	ตำบล เสาหิน
1	บ้านท่าข้าม	แมริตป่าแก่	น้ำดิบ	ทุ่งแล้ง	แม่อุ้มลองหลวง	จอมแจง	เสาหิน
2	สบหาร	แมริตหลวง	ห้วยวอก	ห้วยห้อม	แม่อุ้มลองน้อย	ในเวียง	แม่เหลอ
3	บ้านแพะ	แม่สวรรคหลวง	หุ่มแพม	ห้วยกองแป	ป่าแป้	แพะเด่นมะห้า	แม่สอง
4	แม่หาร	แม่เหาะ	ห้วยสิงห์	จอลิเตอร์	ช่างหม้อ	ทุ่งพร้าว	แม่เจ
5	แม่ต๊อบใต้	แม่จ้าง	ห้วยทราย	แม่ก่อน	ห้วยเตือ	บ้านไร่	โพซอ
6	ห้วยหลวง	ดงกู่	ห้วยไผ่	กองส้ม	แม่ละ	คงสัด	สล่าเชียงตอง
7	แม่ต๊อบเหนือ	คงหลวง	ท่าต่าฝั่ง	อุหลู่	ฮากไม้ใต้	หนองผักหนาม	
8	ท่าข้ามเหนือ	ห้วยปลากั้ง	กะปวง	แม่สะลาบ	ฮากไม้เหนือ	ป่ากล้วย	
9	พะมอลอ	ห้วยปางผาง	แม่กองแป	จอท่า	แม่ปุ่น	นาคาว	
10	ขุนแม่ต๊อบ	แม่เหาะใต้	แม่กองคา	หนองป่าแขม	ห้วยงู		
11	ป่าหมาก	ขุนวงเหนือ	ห้วยบง	ห้วยแห้ง	อมพาย		
12	บ้านโป่ง	แม่สวรรคน้อย	แพะกะปวง		แม่อุ้มปือก		
13	บ้านโป่งดอยข้า	แม่กะโน	จอมกิตติ				

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๒ แสดงสรุปเขตการปกครอง

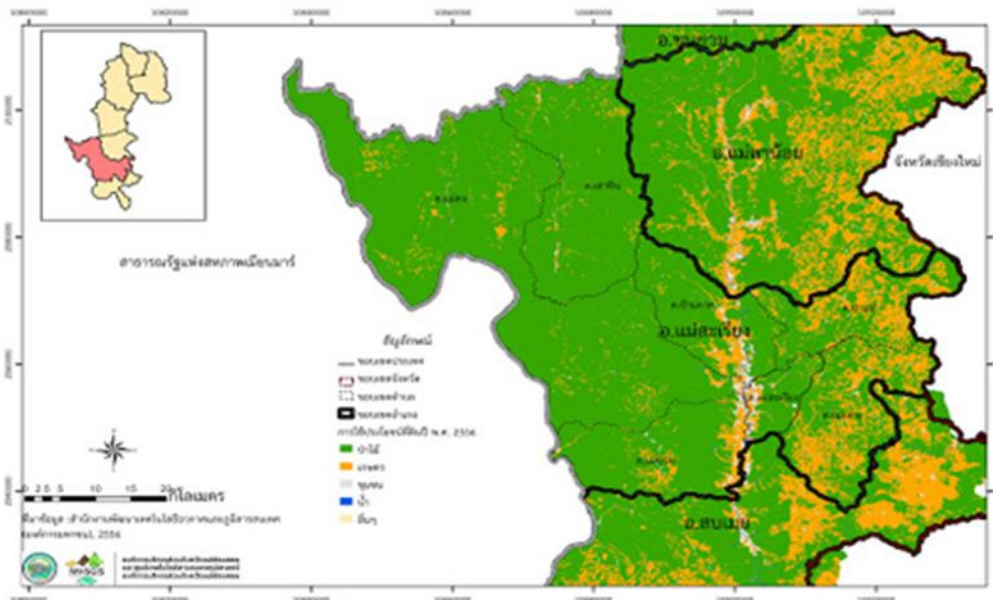
ตำบล	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	อบต.	ทม./ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร
บ้านกาศ	๑๔๔,๐๔๑	๑	-	๑๓	๑๑,๙๕๔
ป่าแป้	๑๔๔,๓๕๓	๑	-	๑๒	๕,๘๗๑
แม่คง	๖๖๓,๖๐๑	๑	-	๑๑	๕,๙๘๐
แม่ยม	๑๗๙,๘๕๕.	-	๑	๑๓	๑๐,๐๖๙
แม่สะเรียง	๔๙,๔๖๐	-	๒	๙	๙,๙๐๙
แม่เหาะ	๑๘๓,๔๓๖	๑	-	๑๓	๘,๑๑๔
เสาหิน	๒๘๒,๑๕๘	๑	-	๖	๓,๔๐๘
รวม	๑,๖๔๖,๙๐๔	๕	๓	๗๗	๕๕,๓๐๕

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอแม่สะเรียง มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๙.

๒. ลักษณะภูมิประเทศ

๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

อำเภอแม่สะเรียง มีสภาพพื้นที่ปกคลุมไปป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ของป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง และยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำยวม แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำกองคา แม่น้ำแม่เงะ และแม่น้ำหาร มีแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคตามธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำสาละวิน น้ำแม่ก้อน น้ำแม่กองคา น้ำแม่เงะ น้ำแม่ปอน น้ำแม่เวน น้ำแม่สามแลบ แม่น้ำยวม ห้วยกองก๊าด ห้วยแม่สะเกิบ ห้วยแม่ละมอง ห้วยแม่สะลาบ ห้วยวอก ห้วยบง ห้วยอินวอล ห้วยไผ่ ห้วยแม่แต๊ะ ห้วยแม่อมลอง และ ห้วยแม่สามบาท สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นป่าเขาทึบกันดาร พื้นที่ราบลุ่มที่เหมาะสมกับการตั้งชุมชนและทำการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในตำบลแม่ยวม ตำบลแม่คง ตำบลบ้านกาศ และตำบลแม่สะเรียง มีพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล ๘๐๐-๑,๒๐๐ เมตร (Highland) มีภูมิอากาศที่หนาวเย็นตลอดปี เหมาะสมแก่การปลูกพืชเมืองหนาวที่ตำบลแม่เหาะ และป่าแป๋ มีแม่น้ำไหลผ่านจำนวน ๓ สาย ได้แก่ แม่น้ำยวม แม่น้ำแม่สะเรียง และแม่น้ำสาละวิน (แม่น้ำคง) ที่ไหลจากทิเบต ประเทศจีน

ภาพที่ ๒ แสดงพื้นที่ป่าไม้ อำเภอแม่สะเรียง
(ที่มา : เว็บไซต์จังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. ๒๕๖๙)

ตารางที่ ๓ แสดงพื้นที่ป่าไม้อำเภอแม่สะเรียง

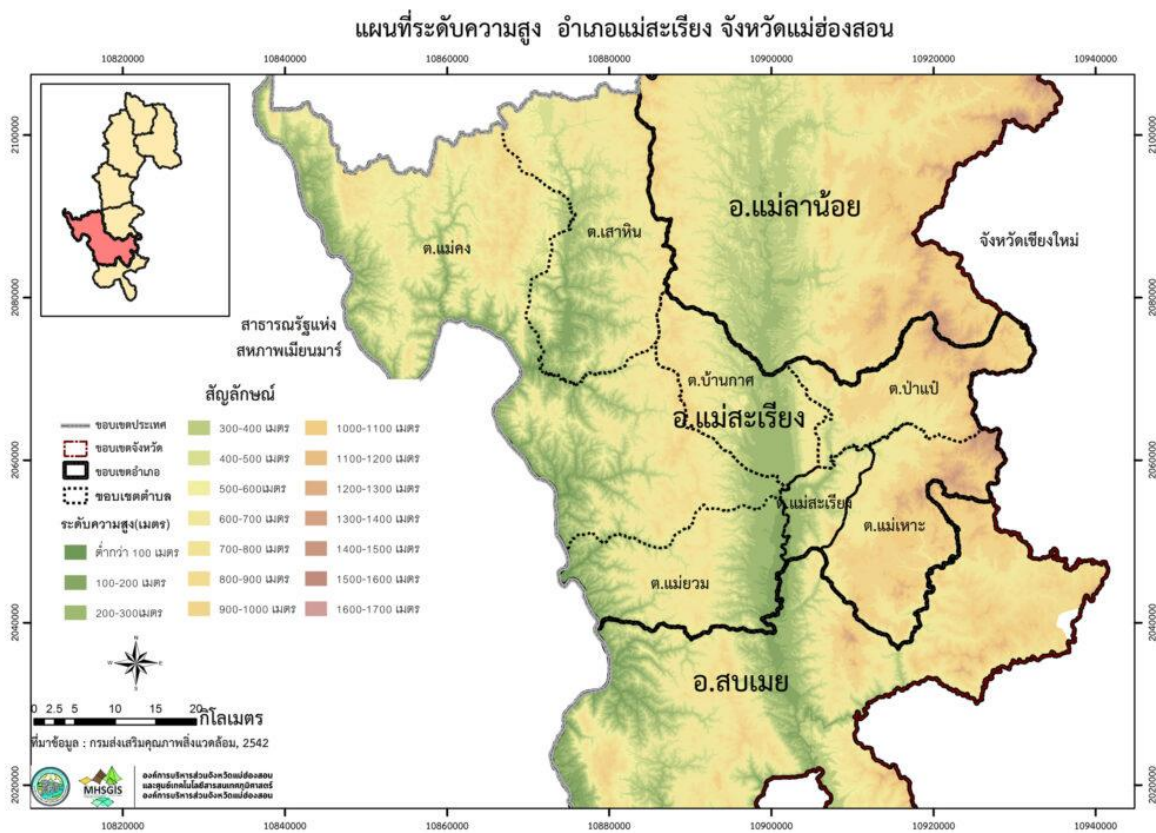
ตำบล	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ป่าไม้ (ไร่)	คิดเป็นร้อยละ
บ้านกาศ	๑๔๔,๐๔๑	๑๑๙,๖๖๒	๘๓
ป่าแป๋	๑๔๔,๓๕๓	๑๑๓,๗๓๘	๗๙
แม่คง	๖๖๓,๖๐๑	๖๓๓,๑๙๓	๙๕
แม่ยวม	๑๗๙,๘๕๕	๑๕๓,๔๓๖	๘๕
แม่สะเรียง	๔๙,๔๖๐	๓๘,๗๔๓	๗๘
แม่เหาะ	๑๘๓,๔๓๖	๑๔๐,๒๐๕	๗๖
เสาหิน	๒๘๒,๑๕๘	๒๗๑,๙๔๗	๙๖
รวม	๑,๖๔๖,๙๐๔	๑,๔๗๐,๙๒๔	๘๙

ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ.๒๕๖๙

๒.๒ ลักษณะทิศทาง ความลาดชัน

ลักษณะภูมิประเทศในเขตท้องที่อำเภอแม่สะเรียง มีลักษณะเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน และเป็นป่าไม้เป็นส่วนมาก ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลสูงสุด ๑,๔๒๔ เมตร ระดับต่ำสุดจากระดับน้ำทะเล ๓๒๖ เมตร ซึ่งสภาพภูมิประเทศสามารถแบ่งออกได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ตามบริเวณริมน้ำยวมและน้ำแม่สะเรียง มีความลาดชันของพื้นที่ ตั้งแต่ ๓ - ๕ %
๒. ที่ราบหุบเขา ซึ่งจะมีกระจัดกระจายไปทั่วทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ซึ่งมีสภาพเป็นป่าเขาเป็นที่อยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งจะใช้บริเวณนี้เพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์จะมีความลาดชันของพื้นที่ตั้งแต่ ๓๕% ขึ้นไปซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกและด้านตะวันตกของแม่น้ำยวมไปทางตะวันตกจนถึงแม่น้ำสาละวิน ซึ่งอยู่ท้องที่ตำบลแม่คง ตำบลแม่เหาะ ตำบลเสาหิน ตำบลป่าแป๋ และตำบลบ้านกาศบางส่วน

ภาพที่ ๓ ภาพแสดงความลาดชันอำเภอแม่สะเรียง

(ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน , พ.ศ. ๒๕๖๙)

๒.๓ กลุ่มชุดดิน

อำเภอแม่สะเรียง มีกลุ่มชุดดินเหมาะสมกับการปลูกพืชจำนวน ๑๑ กลุ่มชุดดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) กลุ่มดินชุดที่ ๕

ลักษณะเด่น : เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีเทาแก่ น้ำตาลปนเทา ดินล่างมีสีเทาอ่อนหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่และน้ำตาลปนเหลือง ตลอดชั้นดินมักพบก้อนสารเคมี เหล็กและแมงกานีสปะปนอยู่ในพื้นที่ปลูกของไม้ผลแต่ละชั้นดินลึกดินลึกดินกลุ่มดินนี้ เกิดจากพวกตะกอนลำนํ้า และเป็นดินลึก มีการระบายน้ำ

เลว พบในพื้นที่ ราบเรียบตามลานตะพักลำน้ำค่อนข้างใหม่ และลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแช่ขังลึกน้อยกว่า ๓๐ ซม. นาน ๓-๕ เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง pH ๕.๕-๖.๕ แต่ถ้าดินมีก้อนปูนปะปนในดินชั้นล่าง ดินชั้นนี้จะมีปฏิกิริยาเป็นด่างอ่อน pH ๗.๕-๘.๐ ได้แก่ ชุดดินหางตง และ พาน ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนาในบริเวณที่มีแหล่งน้ำใช้ปลูกพืชไร่ พืชผัก และยาสูบในช่วงฤดูแล้งข้าวที่ปลูกโดยมากให้ผลผลิตค่อนข้างสูง

ปัญหา : ในฤดูฝนน้ำแช่ขังนาน ๓ - ๕ เดือนดินมีการระบายน้ำเลว

แนวทางจัดการ : เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ ลักษณะเนื้อดินและการระบายน้ำของดิน กลุ่มชุดดินที่ ๕ มีความเหมาะสมที่จะใช้ทำนามากกว่าปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่งเกษตรกรก็ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาอยู่แล้วในช่วงฤดูฝน อย่างไรก็ตามกลุ่มชุดดินที่ ๕ ยังสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีในช่วงฤดูแล้งหรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว และปฏิบัติกันมากในภาคเหนือของประเทศไทย

๒) กลุ่มชุดดินที่ ๑๘

ลักษณะเด่น : เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สีเทาปนน้ำตาลอ่อน สีน้ำตาลปนแดงอ่อน ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีเทาปนน้ำตาล สีเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาลแก่ สีแดงปนเหลืองปะปน เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำพบบริเวณ พื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบตามลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแช่ขังลึก ๓๐ ซม. นานประมาณ ๔ เดือน เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเลว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ดินชั้นบน pH ๖.๐-๗.๐ ส่วนดินชั้นล่าง pH ประมาณ ๕.๕-๖.๕ ได้แก่ชุดดินเขาย้อย ชลบุรี และโคกสำโรง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกอ้อย หรือปลูกพืชล้มลุกในฤดูแล้ง

ปัญหา : เนื้อดินเป็นดินทรายหยาบ พืชมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ฤดูฝนมีน้ำแช่ขังนาน ๔ เดือน

แนวทางจัดการ : กลุ่มชุดดินที่ ๑๘ พบบริเวณที่ราบต่ำ สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงเกือบราบเรียบ ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ในช่วงฤดูฝนมีน้ำขังนานระหว่าง ๓-๔ เดือน จึงมีศักยภาพเหมาะสมในการทำนามากกว่าการปลูกพืชไร่ พืชผักและไม้ผล ยกเว้นถ้าได้มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาน้ำขังและการระบายน้ำของดิน อย่างไรก็ตามในสภาพปัจจุบันสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักอายุสั้นได้ ในช่วงฤดูแล้ง ถ้ามีน้ำชลประทานและแหล่งน้ำธรรมชาติเสริม

๓) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑

ลักษณะเด่น : เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินมีสีน้ำตาล เหลือง แดง เกิดจากการ สลายตัวผุพังของหินหลายชนิด พบบริเวณพื้นที่ดินที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลอนชัน มีความลาดชัน ประมาณ ๓ - ๒๐ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑ เมตร ในฤดูฝนมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๕.๕-๖.๕ ได้แก่ ชุดดินเลย วังไฮ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ ไม้ผลต่าง ๆ มีส่วนน้อยที่ยังคงสภาพป่าธรรมชาติ

ปัญหา : น้ำซึมผ่านชั้นดินปานกลางถึงช้า ดินอุ้มน้ำปานกลางถึงสูง มีการพังทลายของดินในบริเวณที่มีความลาดชันน้อยกว่า ๒๐ % ระดับน้ำใต้ดินต่ำมาก

แนวทางจัดการ : กลุ่มชุดดินที่ ๓๑ มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชไร่และไม้ผลหลายชนิด แต่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการทำนา เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเป็นเนินเขา ยากในการที่จะเก็บกักน้ำไว้ปลูกข้าว

๔) กลุ่มชุดดินที่ ๓๓

ลักษณะเด่น : เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทรายแป้ง ดินมีสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนแดง บางแห่ง ในดินล่างลึก ๆ มีจุดประสีเทาและน้ำตาล อาจมีแร่ไมก้าหรือก้อนปูนปะปน เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวก

ตะกอนลำน้ำ พบบนสันดินริมน้ำเก่าและเนินตะกอนรูปพัด มีพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชันประมาณ ๒-๑๒ % เป็นดินสีมาก มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ดินชั้นบนมี pH ประมาณ ๖.๕-๗.๕ ได้แก่ชุดดินดงยางเอน ชุดดินกำแพงแสน ชุดดินกำแพงเพชร และชุดดินลำสนธิ ชาติพนม

ปัญหา: มีความเสี่ยงต่อการขาดน้ำได้ในบางปี

แนวทางจัดการ : กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และทำนาข้าว ซึ่งได้ใช้ประโยชน์ดังกล่าวนี้อยู่ในภาคต่าง ๆ ที่พบดินกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพ

๕) กลุ่มชุดดินที่ ๓๕

ลักษณะเด่น : เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือเกิดจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ดินที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นจนถึงที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ ๓ - ๒๐ % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินสี มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑.๕๐ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ประมาณ ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ ชุดดินดอนไร่ โคราซ สะตึก วาริน ยโสธร และด่านซ้าย มาบบอน ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย ปอ งา และถั่ว บางแห่งใช้ปลูกไม้ผลและไม่ยืนต้นบางชนิด

ปัญหา : เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย มีการอุ้มน้ำต่ำถึงปานกลาง น้ำใต้ดินลึก มีการกัดกร่อนของดินปานกลางถึงรุนแรง บริเวณที่ความลาดชันสูงเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

แนวทางจัดการ : กลุ่มชุดดินที่ ๓๕ มีศักยภาพในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม่ยืนต้น ตลอดทั้งพัฒนาทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มากกว่าที่จะนำมาใช้ทำนา หรือปลูกข้าวที่ต้องการน้ำขัง เนื่องจากเป็นที่ดอนสภาพพื้นที่ ลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชันเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วนเหนียวปนทราย การระบายน้ำดี เนื้อดินมีความพรุนมาก เก็บกักน้ำไม่ค่อยอยู่

๖) กลุ่มชุดดินที่ ๓๘

ลักษณะเด่น : เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายละเอียด มีลักษณะการทับถมเป็นชั้นของตะกอนลำน้ำในแต่ละช่วงเวลา ดินมีสีน้ำตาล อาจพบจุดประสีน้ำตาลเข้มในดินชั้นล่างเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณสันดินริมน้ำที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ ๐ - ๒ % เป็นดินสี มีการระบายน้ำดีปานกลาง ระดับน้ำใต้ดินลึก ประมาณ ๑ เมตร ในฤดูฝนมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH ๕.๐-๗.๐ ได้แก่ ชุดดินเชียงใหม่ ท่าม่วง ป่าสัก และดอนเจดีย์ ชุมพลบุรี ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกพืชผักและสวนผลไม้ บางแห่งปลูกยาสูบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือ

ปัญหา : เนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย ในบางปีจะมีน้ำท่วมฉับพลันจากแม่น้ำ และอาจเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำขณะฝนทิ้งช่วง

แนวทางจัดการ : กลุ่มชุดดินที่ ๓๘ มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ผลหลายชนิด แต่ไม่ค่อยเหมาะสมถึงไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่อำนวย

๗) กลุ่มชุดดินที่ ๔๐

ลักษณะเด่น : เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินสีน้ำตาลอ่อน สีเหลืองหรือแดง บางแห่งอาจพบจุดประสีในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำหรือจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ จนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๒๐ % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ ๒๐ - ๓๕ % เป็นดินสี มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๑ เมตรตลอดปี มี

ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ pH ๔.๕ - ๕.๕ ได้แก่ชุดดินสันป่าตอง เขาพลอง ชุดดินหุบกระพง และชุดดินยางตลาด ชุมพาง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด และถั่ว บางแห่งมีสภาพเป็นป่าละเมาะ หรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ปัญหา : เนื้อดินเป็นทรายจัด น้ำซึมผ่านชั้นดินได้เร็วมาก ดินอุ้มน้ำต่ำ ระดับน้ำใต้ดินต่ำมาก ดินมีการกักตร่อนในบริเวณที่มีความลาดชันสูง ความอุดมสมบูรณ์ ของดินต่ำ

แนวทางจัดการ : กลุ่มชุดดินที่ ๔๐ มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ และไม้ผล ค่อนข้างไม่เหมาะสมที่จะนำมาปลูกพืชผัก และไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา เนื่องจากเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและสภาพพื้นที่ไม่อำนวย แต่สามารถใช้ประโยชน์ในการปลูกไม้โตเร็วและปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ได้ดี

๘) กลุ่มชุดดินที่ ๔๘

ลักษณะเด่น : เนื้อดินบนส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนเศษหินหรือปนกรวด ก้อนกรวดขนาดใหญ่เป็นหินกลมมน ถ้าเป็นดินปนเศษหินมักพบชั้นหินพื้นต้นกว่า ๕๐ ซม. ดินเป็นสีน้ำตาล สีน้ำตาลปนแดง สีแดงปนเหลือง พบบริเวณพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา มีความลาดชันประมาณ ๓ - ๒๕ % เป็นดินต้นมาก มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๒ เมตร ตลอดปี pH ๕.๐-๗.๐ ได้แก่ชุดดินท่ายาง แมริม นาเลียง พะเยา น้ำขุ่น ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าละเมาะ และทุ่งหญ้าธรรมชาติ บางแห่งใช้ปลูกพืชไร่ หรือไม้โตเร็ว

ปัญหา : ดินต้นมีก้อนกรวดมาก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีการกักตร่อนของดินได้ง่ายที่ความลาดชันสูง สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นถึงเนินเขา

แนวทางจัดการ : โดยทั่วไปแล้วกลุ่มชุดดินที่ ๔๘ มีศักยภาพไม่ค่อยเหมาะสมและไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ยืนต้น เนื่องจากเป็นดินต้นถึงต้นมากและมีก้อนหิน หรือเศษหินที่หน้าผิวดินไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการทำนา เนื่องจากสภาพพื้นที่สูงและดินเก็บกักน้ำไม่อยู่ แต่มีศักยภาพพอที่จะใช้ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์และปลูกไม้โตเร็วบางชนิด

๙) กลุ่มชุดดินที่ ๕๕

ลักษณะเด่น : เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว สีดินเป็นสีน้ำตาลหรือแดง ในดินชั้นล่างระดับความลึกต่ำ ๕๐ ซม.ลงไปจะพบหินผุ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหินตะกอนเนื้อละเอียด บางแห่งมีก้อนปูนปะปนอยู่ด้วย สีดินเป็นสีน้ำตาลหรือสีแดงเกิดจากวัสดุต้นกำเนิด ดินพวกหินตะกอนเนื้อละเอียดที่มีปูนปน ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดเท ๑ - ๒ % มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ค่าความเป็นกรดประมาณ ๖.๐-๗.๕ มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ได้แก่ ชุดดินวังสะพุง ทับทวน และจตุรัส ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่วฝักยาว บางแห่งเป็นป่าละเมาะ หญ้าแพ็กและไผ่

ปัญหา : ดินลึกปานกลาง มีชั้นที่มีก้อนปูนหรือเศษหินปะปนชั้นดินดานและชั้นหินพื้นอยู่ลึก ๑ เมตร น้ำซึมผ่านชั้นดินได้ปานกลางถึงค่อนข้างช้า การอุ้มน้ำของดินปานกลาง มีการกักตร่อนของดินที่ความลาดชันสูง

แนวทางจัดการ : กลุ่มชุดดินที่ ๕๕ มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ พืชผัก ไม้ผลหรือไม้ยืนต้น และพัฒนาเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ แต่ค่อนข้างเหมาะสมถึงไม่เหมาะสมในการที่จะใช้ทำนา เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่อำนวย คือสูงเกินไปและบางส่วนมีความลาดสูงสำหรับนาข้าว จึงเก็บกักน้ำไม่อยู่

๑๐) กลุ่มชุดดินที่ ๕๙

ลักษณะเด่น : ดินมีการผสมของดินหลายชนิด ซึ่งเกิดจากตะกอนลำน้ำพัดพามาทับถมกัน พบบริเวณที่ราบลุ่ม หรือบริเวณพื้นล่างของหุบเขา มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ ๐-๒ % ดินที่พบส่วนใหญ่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว มีลักษณะและคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น เนื้อดิน สีดิน ความลึกของดิน

ปฏิกริยาดิน ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับชนิดของวัตถุต้นกำเนิดดินในบริเวณนั้นๆ ส่วนมากมีก้อนกรวดและเศษหินปะปนอยู่ในเนื้อดิน ได้แก่ชุดดินตะกอน สีนํ้าการระบายน้ำเร็ว (AL-P) ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ประโยชน์ในการทำนา ส่วนในฤดูแล้งถ้ามีแหล่งน้ำนิยมใช้ปลูกพืชผัก หรือพืชไร่อายุสั้น

ปัญหา : ดินมีการระบายน้ำเร็ว มีน้ำแข็งในฤดูฝน และดินแฉะเกินไปสำหรับพืช

แนวทางจัดการ : กลุ่มชุดดินที่ ๕๙ มีศักยภาพเหมาะสมในการทำนาในช่วงฤดูฝน และเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากดินมีความชื้นพอที่จะปลูกพืชไร่ได้หลายชนิดหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว และพื้นที่บางส่วนของกลุ่มดินนี้อยู่ภายใต้ระบบชลประทานโดยเฉพาะในภาคเหนือ ส่วนการปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้นนั้นไม่เหมาะสม เพราะมีน้ำท่วมขังในฤดูฝนและดินมีสภาพการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว

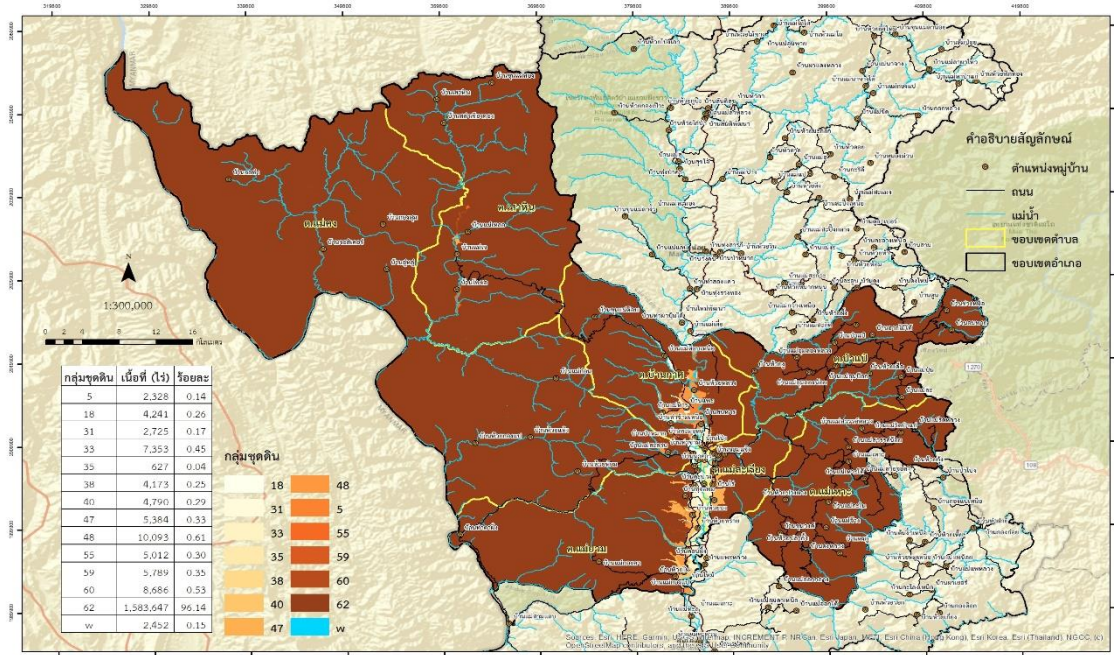
๑๑) กลุ่มชุดดินที่ ๖๐

ลักษณะเด่น : ดินนี้มีการผสมของดินหลายชนิด ซึ่งเกิดจากตะกอนลำน้ำพัดพามาที่บึง บริเวณสันดินริมน้ำ บริเวณพื้นที่เนินตะกอนซึ่งส่วนใหญ่ มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ จนถึงลูกคลื่นลอนลาดมีความลาดชันประมาณ ๒ - ๑๒ % โดยทั่ว ๆ ไปดินกลุ่มนี้มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นดินลึก เนื้อดินเป็นพวกดินร่วน บางแห่งมีชั้นดินที่มีเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายหรือมีชั้นกรวด ซึ่งแสดงถึงการตกตะกอนต่างยุคของดินอื่น เป็นผลมาจากการเกิดน้ำท่วมใหญ่ในอดีต ดินกลุ่มนี้โดยทั่ว ๆ ไปมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง ได้แก่ชุดดินดินตะกอนลำน้ำที่มีการระบายน้ำดี (AL-W) ปัจจุบันดินนี้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินค่อนข้างกว้างขวาง นิยมปลูกพืชผัก พืชไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น

ปัญหา : เสี่ยงต่อการถูกน้ำท่วมในฤดูฝน และขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

แนวทางจัดการ : โดยทั่วไปกลุ่มดินที่ ๖๐ มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น เนื่องจากเป็นดินลึก การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี ความอุดมสมบูรณ์อยู่ในระดับปานกลาง ในช่วงการเพาะปลูกดินมักไม่ขาดความชื้น หรือถ้าขาดก็สามารถนำน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมาใช้ได้ เพราะส่วนใหญ่กลุ่มดินนี้พบบริเวณสันริมฝั่งแม่น้ำ และบริเวณหุบเขา มักมีน้ำเพียงพอ

ข้อมูลกลุ่มชุดดิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพที่ ๔ ข้อมูลกลุ่มชุดดินอำเภอแม่สะเรียง
(ที่มา: สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน, พ.ศ. ๒๕๖๙)

๓. ลักษณะภูมิอากาศ

๓.๑ ฤดูกาล

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ช่วงระหว่างกลางเดือนกุมภาพันธ์ – กลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนอบอ้าว อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดในช่วงสี่ปี ๓๙.๗ องศาเซลเซียส เมื่อเดือน เม.ย. ๒๕๖๒ ในช่วงฤดูร้อนเป็นช่วงที่ฝนทิ้งช่วง พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ของอำเภอแม่สะเรียงทำการเกษตรโดยการอาศัยน้ำฝน ในช่วงฤดูร้อนนี้ฝนจะทิ้งช่วง ช่วงนี้เกษตรกรจะหาอาชีพเสริมอื่นแทนการประกอบอาชีพเกษตรกร แต่เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้ชลประทานก็จะทำการเกษตร ได้แก่ ตำบลบ้านกาศ แม่ยวม แม่สะเรียง แม่คง ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝน ได้แก่ ตำบลป่าแป๋ แม่เหาะ เสาหิน และบางหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลบ้านกาศ แม่สะเรียง แม่คง แม่ยวม ว่างจากการทำการเกษตร การดำเนินการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรจึงควรทำช่วงนี้ และการคมนาคมสามารถเดินทางได้ทุกหมู่บ้าน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ช่วงเดือนพฤษภาคม – เดือนตุลาคม จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้อากาศชุ่มชื้นฝนจะตกชุกมาก ซึ่งจะมีปริมาณมากที่สุดเดือนสิงหาคม ช่วงฤดูฝนจะเป็นช่วงที่ฝนตกชุก เกษตรกรจะเริ่มทำการเพาะปลูก โดยพื้นที่ทำการเกษตรในพื้นที่ทำการเกษตรในอำเภอแม่สะเรียงส่วนมากแล้วเป็นพื้นที่อาศัยน้ำฝน และแรงงานเกษตรในพื้นที่ส่วนใหญ่จะอาศัยการลงแขก ส่งผลให้การอบรมนัดหมายเกษตรกรจึงทำได้ค่อนข้างยาก หากต้องดำเนินการจะต้องจัดในตอนกลางคืน

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม – กลางเดือนกุมภาพันธ์ โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและความกดอากาศสูงจากประเทศจีน อากาศจะเย็นมาก อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดในช่วงสี่ปี ๑๒.๗ องศาเซลเซียส เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๖๓ เกษตรกรจะเริ่มทำการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีเสร็จแล้ว โดยจะเริ่มทำการเพาะปลูกตั้งแต่เดือนธันวาคม ซึ่งการเพาะปลูกในช่วงนี้เกษตรกรจะทำการเพาะปลูกข้าวโพดเมล็ดพันธ์ กระเทียม หอมแดง ถั่วเหลือง และฟักทอง กะหล่ำปลี

โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ดังนี้

ตารางที่ ๔ แสดงข้อมูลฤดูกาล

ฤดูกาล	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูร้อน		✓	✓	✓	✓							
ฤดูฝน					✓	✓	✓	✓	✓	✓		
ฤดูหนาว	✓	✓								✓	✓	✓

๓.๒ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิ

ตารางที่ ๕ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิเฉลี่ย ๕ ปี

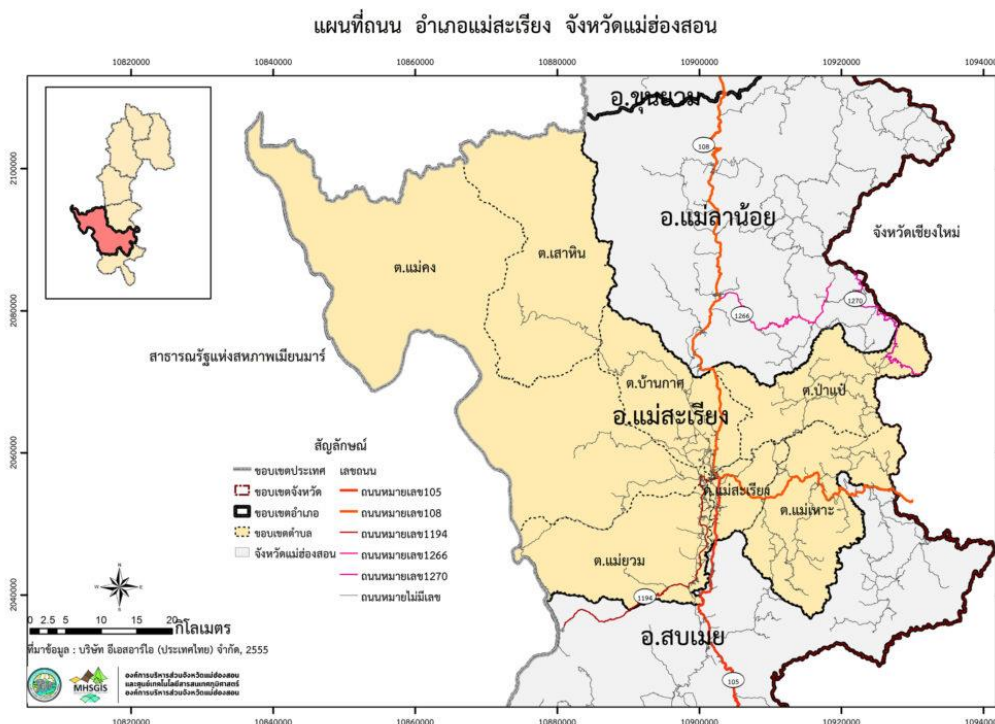
ปี	ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี (มม.)	ปริมาณฝนเฉลี่ย (มม.)	จำนวนวันฝนตก (วัน)	เดือนที่ฝนสูงสุด	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)		
					สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี
๒๕๖๔	๑,๓๔๖.๘	๑๑๒.๒	๑๔๒	สิงหาคม	๔๑.๕	๑๐.๐	๒๗.๒๙
๒๕๖๕	๑,๔๑๑	๑๑๗.๕	๑๔๔	กันยายน	๔๑.๐	๙.๖	๒๗.๔
๒๕๖๖	๑,๒๔๘.๔	๑๐๔.๐	๑๒๒	กันยายน	๔๒.๐	๑๐.๐	๒๗.๗
๒๕๖๗	๑,๑๑๖.๒	๙๓.๐	๑๒๙	กรกฎาคม	๔๒.๒	๑๑.๐	๒๘.๐
๒๕๖๘	๑,๑๔๗.๒	๙๕.๖	๑๔๓	กันยายน	๔๐.๕	๑๐.๔	๒๗.๓

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา, พ.ศ.๒๕๖๙

๔. เส้นทางคมนาคม

๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล

อำเภอแม่สะเรียง มีการเดินทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้เส้นทางในการเชื่อมต่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ดังนี้

เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล อำเภอแม่สะเรียง

(ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน,พ.ศ.๒๕๖๙)

๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ

การคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้
 ทางรถยนต์ สามารถเดินทางได้สะดวก คือ ทางหลวง ๑๐๕,๑๐๘
 สถานีขนส่งผู้โดยสาร จำนวน ๒ สถานี (ถ้ามี) มีสายเดินรถประจำทางระหว่างอำเภอ/จังหวัด
 ได้แก่ เปรมประชา สมบัติทัวร์

ทางหลวงแผ่นดิน ดังนี้

- ทางหลวงหมายเลข ๑๐๘ เส้นทางระหว่างสันทางจังหวัดเชียงใหม่ (อำเภอฮอด) ถึง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (อำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอขุนยวม อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน) ระยะทาง๓๕๔ กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข ๑๐๕ เส้นทางระหว่างจังหวัดตาก (แม่สอด) ถึง อำเภอสบเมย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะทาง ๑๖๒ กิโลเมตร

๒) โครงการชลประทานขนาดเล็ก

ตารางที่ ๗ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานขนาดเล็ก

ที่	ตำบล	โครงการ						รวมปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	รวมพื้นที่ได้รับ ประโยชน์ (ไร่)
		อ่าง เก็บ น้ำ	ท่อ ระบาย น้ำ	ฝาย	ระบบ ส่งน้ำ	สถานี สูบน้ำ	รวม		
๑	บ้านกาศ	๗	๐	๑๐	๑๐	๔	๓๑	๐.๗๘๒	๖,๘๐๐
๒	แม่คง	๓	๐	๒	๒	๐	๑๔	๐.๗๕๕	๗๐๐
๓	แม่ยม	๔	๐	๓	๓	๐	๑๐	๐.๕๑๕	๑,๗๕๐
๔	แม่สะเรียง	๕	๐	๙	๙	๐	๒๓	๐.๔๑๖	๒,๐๐๐
๕	ป่าแป๋	๙	๐	๕	๓	๐	๑๗	-	๔๕๐
๖	เสาหิน	๐	๐	๓	๓	๐	๖	-	๑,๐๕๐
๗	แม่เหาะ	๕	๐	๑	๑	๐	๗	๐.๐๒๓	-

ที่มา : กรมชลประทาน, พ.ศ.๒๕๖๙

๓) แหล่งน้ำอื่น ๆ

(๑) สระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (บ่อจิว ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร)

ตารางที่ ๘ แสดงข้อมูลสระเก็บน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ที่	ตำบล	ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๘		รวม	
		ราย	บ่อ	ราย	บ่อ	ราย	บ่อ
๑	บ้านกาศ	๑๓	๑๓	-	-	๑๓	๑๓
๒	แม่ยม	๓	๓	-	-	๓	๓
๓	แม่สะเรียง	๑	๑	-	-	๑	๑

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ.๒๕๖๙

(๒) บ่อบาดาล

ตารางที่ ๙ แสดงข้อมูลบ่อบาดาล

ที่	ตำบล	ด้านการเกษตร (บ่อ)	ด้านอุปโภค - บริโภค (บ่อ)	รวม (บ่อ)
๑	บ้านกาศ	-	๑๗	๑๗
๒	ป่าแป๋	-	๔	๔
๓	แม่คง	-	-	-
๔	แม่ยม	๕	๓๐	๓๕
๕	แม่สะเรียง	๑	๑๗	๑๘
๖	แม่เหาะ	-	๔	๔
๗	เสาหิน	-	-	-

ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, พ.ศ.๒๕๖๙

๖. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ตารางที่ ๑๐ แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	๑,๔๗๐,๒๑๙	๘๙.๒๑
พืชไร่	๑๓,๖๕๔	๑.๘๒
ไม่ยืนต้น	๑,๘๓๔	๐.๑๑
ไม้ผล	๒,๓๗๙	๐.๑๔
พืชสวน	๕๑	๐
พื้นที่นา	๓๕,๒๐๙	๒.๑๓
พืชน้ำ	๐	๐
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	๐	๐
ทุ่งหญ้าและโรงเลี้ยงสัตว์	๗๔	๐
พื้นที่ลุ่ม	๖,๐๗๗	๐.๓๖
พืชน้ำ	๙,๓๔๑	๐.๕๖
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	๑๔,๘๘๕	๐.๙
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๑,๔๓๑	๐.๐๘

ภาพที่ ๕ แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินอำเภอ

(ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>, พ.ศ.๒๕๖๙)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

๑. ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ

ประชากรอำเภอแม่สะเรียง ประชากรมีอาชีพหลักคือ ประกอบอาชีพการเกษตร .มีพื้นที่การเกษตร จำนวน ๑๔๓,๙๗๓ ไร่ (ร้อยละ๘.๗๓ ของพื้นที่อำเภอ) โดยอยู่พื้นที่ในเขตชลประทานร้อยละ ๕.๙ (จำนวนพื้นที่เขตชลประทานในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง รวม ๘,๕๐๘.๕๐ ไร่)

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลด้านพืช

ตำบล	พื้นที่(ไร่)	พื้นที่ทางการเกษตร(ไร่)					
		ข้าว	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	ถั่วเหลือง	ไม้ผล	ไม้ยืน ต้น	รวม
บ้านกาศ	๑๔๔,๐๔๑	๕,๑๙๔	๓,๕๐๐	๑๐๐	๑๑๗๐	๘๒๕	๑๐,๗๘๙
ป่าแป๋	๑๔๔,๓๕๓	๙,๐๒๑	๗๐๐	๐	๑๒๓	๑๓	๙,๘๕๖
แม่คง	๖๖๓,๖๐๑	๔,๙๐๗	๓๘๒	๒๐	๑๔๐	๗๐	๕,๕๒๖
แม่ยวม	๑๗๙,๘๕๕	๔,๒๐๗	๔,๒๐๐	๕๐๐	๘๖๙	๑,๐๐๙	๑๐,๗๘๕
แม่สะเรียง	๔๙,๔๖๐	๑,๔๘๓	๑,๕๐๐	๑๐๐	๖๐๘	๑๘๐	๓,๘๗๑
แม่เหาะ	๑๘๓,๔๓๖	๑๓,๒๙๘	๔๐๐	๐	๑๐๐	๓	๑๓,๘๐๑
เสาหิน	๒๘๒,๑๕๘	๓,๖๐๒	๑,๐๐๐	๓๐๐	๐	๐	๔,๙๐๒
พื้นที่รวม	๑,๖๔๖,๙๐๔	๔๑,๖๘๕	๑๑,๖๘๒	๑,๐๒๐	๓,๐๑๐	๒,๑๐๐	๕๙,๔๙๖

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง.๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๒ แสดงข้อมูลด้านปศุสัตว์

ตำบล	เกษตรกร ผู้เลี้ยงสัตว์ รวม (ราย)	โคเนื้อ (ตัว)	โคนม (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	ไก่ (ตัว)	เป็ด (ตัว)	แพะ (ตัว)	แกะ (ตัว)
แม่คง	๗๕๓	๒,๘๓๓	๐	๒,๗๑๙	๑,๖๙๔	๑๕,๖๕๓	๓๑๑	๗๖๔	๐
แม่สะเรียง	๕๑๓	๙๒๗	๐	๒๙๗	๙๐๑	๑๖,๕๖๑	๕๐๑	๓๒๔	๐
บ้านกาศ	๑,๔๐๗	๕,๗๙๐	๐	๒,๘๕๔	๒,๓๐๕	๔๙,๗๔๑	๖๒๗	๓๑๙	๐
แม่เหาะ	๗๐๑	๒,๘๗๐	๐	๑,๑๔๑	๙๕๕	๘,๐๔๕	๙๑	๕๒	๐
แม่ยวม	๘๘๔	๓,๑๐๐	๐	๑,๖๗๐	๑,๔๒๑	๒๙,๑๖๐	๒๒๓	๑๕๑	๐
เสาหิน	๕๙๙	๒,๑๐๗	๐	๒,๔๗๒	๙๕๘	๕,๑๙๒	๘๐	๓๘	๐
ป่าแป๋	๗๕๔	๓,๖๙๕	๐	๙๒๘	๑,๙๕๔	๑๑,๙๐๑	๗๗	๓๖	๐
รวมทั้งหมด	๕,๖๑๑	๒๑,๓๒๒	๐	๑๒,๐๘๑	๑๐,๑๘๘	๑๓๖,๒๕๓	๑,๙๑๐	๑,๖๘๔	๐

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอแม่สะเรียง พ.ศ.๒๕๖๙

- ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่เลี้ยงวัว ๑ แห่ง คือ

ชื่อฟาร์มจันทร์ดีฟาร์ม ที่ตั้ง. - ม.๒ ต.แม่ยวม อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

ตารางที่ ๑๓ แสดงข้อมูลด้านประมง แสดงจำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ตำบล	เกษตรกรรวม (ราย)	กุ้งทะเล	กุ้งน้ำจืด	ปลาทะเล	ปลาน้ำจืด	สัตว์น้ำสวยงาม	สัตว์น้ำอื่น ๆ
แม่คง	๘	-	-	-	๘	-	-
แม่สะเรียง	๑๘	-	-	-	๑๘	-	-
บ้านกาศ	๘๐	-	-	-	๘๐	-	-
แม่เหาะ	-	-	-	-	-	-	-
แม่ยวม	๗๕	-	-	-	๗๕	-	-
เสาหิน	-	-	-	-	-	-	-
ป่าแป๋	๑	-	-	-	๑	-	-
รวมทั้งหมด	๑๘๒	-	-	-	๑๘๒	-	-

ที่มา : สำนักงานประมงอำเภอแม่สะเรียง , พ.ศ.๒๕๖๙

๒. สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI

ข้าวกล้องเฮงาะเลอทิญ (HaoLeTin Brown Rice) เป็นข้าวเจ้าพื้นเมืองดั้งเดิมของชนเผ่าละว้า ซึ่งคำว่า "เฮงาะ" ในภาษาละว้าหมายถึง ข้าว มีลักษณะเมล็ดสั้นและใหญ่ ข้าวนิ่ม หุงขึ้นหม้อ มีสารแกมมาออโรซานอลต้านอนุมูลอิสระ อุดมไปด้วยวิตามินต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ปัจจุบันมีจำนวนผู้ปลูกอยู่หลายราย ปลูกบนนาขั้นบันไดในเขตตำบลบ้านป่าแป๋ เป็นข้าวดั้งเดิมแท้มีประวัติมาอย่างยาวนานปลูกบนพื้นที่สูงในโครงการหลวง มีลักษณะเมล็ดสั้นใหญ่ ข้าวนิ่มหนึบคล้ายข้าวญี่ปุ่น หุงขึ้นหม้อ กลิ่นหอมธรรมชาติ อุดมด้วยสารแกมมาออโรซานอลต้านอนุมูลอิสระ วิตามินบี ๑, บี ๖ และใยอาหารสูง

ข้อมูลด้านสังคม

๑. ข้อมูลเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร

๑.๑ เกษตรกร

๑) ครั้วเรื้อนและประชากร

ตารางที่ ๑๔ แสดงจำนวนครั้วเรื้อน และประชากร

ที่	ตำบล	ครั้วเรื้อนทั้งหมด	ครั้วเรื้อนเกษตรกร	ประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
๑	บ้านภาศ	๔,๔๑๑	๑,๖๕๐	๕,๔๑๒	๕,๐๕๘	๑๐,๔๗๐
๒	ป่าแป๋	๒,๐๕๒	๑,๒๘๗	๒,๙๗๘	๒,๘๗๒	๕,๘๕๐
๓	แม่คง	๑,๙๕๘	๗๓๖	๒,๙๒๘	๒,๙๒๔	๕,๘๕๒
๔	แม่ยม	๔,๑๓๕	๑,๕๕๑	๔,๙๙๕	๕,๐๗๑	๑๐,๐๖๖
๕	แม่สะเรียง	๔,๑๓๙	๙๕๖	๔,๓๙๑	๔,๓๘๕	๘,๗๗๖
๖	แม่เหาะ	๓,๐๗๖	๑,๘๓๒	๔,๐๙๘	๓,๙๗๐	๘,๐๖๘
๗	เสาหิน	๑,๐๐๖	๕๘๙	๑,๗๔๑	๑,๖๖๙	๓,๔๑๐
รวม		๒๐,๗๗๗	๘,๖๑๐	๒๖,๕๔๓	๒๖,๕๔๓	๕๓,๐๘๖

ที่มา: สำนักทะเบียนอำเภอแม่สะเรียง, พ.ศ. ๒๕๖๙

๒) หัวหน้าครั้วเรื้อนเกษตรกรจำแนกตามอายุ

ตารางที่ ๑๕ แสดงจำนวนหัวหน้าครั้วเรื้อนจำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	ครั้วเรื้อน	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๑,๑๔๓	๑๖.๐๓
๕๖ - ๖๕ ปี	๑,๗๑๓	๒๔.๐๒
๔๖ - ๕๕ ปี	๑,๙๑๖	๒๖.๘๗
๓๖ - ๔๕ ปี	๑,๔๖๗	๒๐.๕๗
๒๖ - ๓๕ ปี	๗๙๖	๑๑.๑๖
๑๘ - ๒๕ ปี	๙๖	๑.๓๕
รวม	๗,๑๓๑	๑๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง, พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๑๖ แสดงจำนวนลักษณะการประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครั้วเรื้อน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๖,๙๑๐	๙๖.๙๐
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๒๒๑	๓.๑๐
รวม	๗,๑๓๑	๑๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง, พ.ศ.๒๕๖๙

๔) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ตารางที่ ๑๗ แสดงจำนวนลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของ	๙๕๒	๑๕.๘๔
อื่นๆ (ที่สาธารณประโยชน์, ทำฟรี)	๔,๘๑๘	๘๐.๑๙
เช่า	๗๓๖	๑๒.๒๕
รวม	๖,๐๐๖	๑๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง, พ.ศ.๒๕๖๙

๕) ประเภทเอกสารสิทธิ์ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ)

ตารางที่ ๑๘ แสดงจำนวนประเภทเอกสารสิทธิ์

ประเภทเอกสารสิทธิ์ (ครัวเรือน)				รวม
โฉนด/น.ส.ทุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรอง ของหน่วยงาน	เอกสารสิทธิ์อื่นๆ	
๖๒๘	๕๖	๖	๓๒๐	๙๕๒

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง, พ.ศ.๒๕๖๙

๖) รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการประกอบอาชีพด้านการเกษตรที่มีความหลากหลายอาชีพ ได้แก่ การปลูกข้าว การปลูกข้าวโพด การปลูกถั่วเหลืองและอื่นๆ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของเกษตรกร เฉลี่ยเกษตรกรจะมีรายได้ทั้งในและนอกภาคเกษตรทั้งปีประมาณ ๓๕,๑๗๕ บาท ซึ่งรายได้เฉลี่ยมากที่สุด คือ ตำบล แม่เหาะ ๗๐,๐๐๐ บาท รองลงมาคือ ตำบลป่าแป๋ ๖๖,๗๐๐ บาท ตำบลแม่สะเรียง ๓๕,๕๐๐ บาท ตำบลบ้านกาศ ๓๕,๑๕๐ บาท ตำบลแม่ยาม ๑๘,๓๐๐ บาท ตำบลเสาหิน ๑๒,๕๐๐ บาท และตำบลแม่คง ๘,๐๑๓ บาทสำหรับรายจ่ายในครัวเรือนของเกษตรกร ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต (อาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม) และค่าเล่าเรียนบุตร เฉลี่ยทั้งปี ๕๐,๐๐๐ จะเห็นได้ว่า จากสภาพรายได้และรายจ่ายของเกษตรกร รายได้ถ้ารวมนอกภาคการเกษตรจะมีรายได้ ๖๐,๐๐๐ บาท ในขณะที่รายจ่ายเกษตรกรเฉลี่ย ๕๐,๐๐๐ บาท ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาอาชีพเสริมและลดต้นทุนการผลิตอย่างเร่งด่วนโดย เฉพาะ การพัฒนาด้านการปลูกข้าวและพืชไร่ ในพื้นที่ราบลุ่ม อำเภอแม่สะเรียง

๗) สินเชื่อและภาวะหนี้สินของเกษตรกร

เกษตรกรโดยทั่วไปรายรับ และรายจ่ายจะไม่เท่าเทียมกัน หากมีการวิเคราะห์โดยละเอียดแล้วจะพบว่า เกษตรกรร้อยละ ๙๐ จะมีหนี้สินที่เป็นหนี้ที่เป็นตัวเงินทั้งในและนอกระบบโดยเฉลี่ยเกษตรกรจะเป็นหนี้สินประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือน สำหรับแหล่งสินเชื่อที่เกษตรกรใช้เป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ที่สำคัญได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ ญาติพี่น้อง กองทุนหมู่บ้าน และอื่นๆ โดยภาวะหนี้สินภาคการเกษตรของอำเภอแม่สะเรียงเฉลี่ย ๙,๓๕๑ บาทต่อครัวเรือน ซึ่ง ตำบลป่าแป๋ ๒๓,๘๑๐ บาท รองลงมาตำบลแม่สะเรียง ๑๕,๐๐๐ บาท ตำบลบ้านกาศ ๑๒,๒๖๒ บาท ตำบลแม่คง ๗,๕๓๘ บาท ตำบลแม่ยม ๔,๖๔๓ บาท และตำบลเสาหิน ๙,๓๕๐ บาท

๘) ประเพณีและวัฒนธรรม

(๑) การนับถือศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่อำเภอแม่สะเรียง ส่วนมากแล้วจะนับถือศาสนาพุทธร้อยละ ๗๐ ของประชากร โดยประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์ส่วนมากแล้วจะเป็นหมู่บ้านที่เป็นชนเผ่าปกากะญอซึ่งจะมีการนับถือทั้งทั้ง ๒ นิกายได้แก่โรมันคาทอลิกกับโปรเตสแตนต์ และเกษตรกรที่ราบลุ่มซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชนเผ่าไทยใหญ่ คนไทยล้านนา ละว้า และปกากะญอบางส่วน จะนับถือศาสนาพุทธร้อยละ ๓๐ ของประชากร ทั้งหมด ศาสนาอื่นๆ ร้อยละ ๑๐ ของประชากร

- ศาสนาพุทธ ร้อยละ ๗๐
- ศาสนาคริสต์ ร้อยละ ๑๕
- ศาสนาอื่นๆ ร้อยละ ๑๕

(๒) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ

๒.๑) งานประเพณี ออกหว่า

"ออกหว่า"หมายถึง การออกจากฤดูฝน เป็นงานประเพณีออกพรรษาตามความเชื่อของชาวอำเภอแม่สะเรียงโดยงานประเพณีออกหว่า ชาวอำเภอแม่สะเรียงที่อยู่ต่างถิ่นจะเดินทางกลับภูมิลำเนาเพื่อร่วมทำบุญและร่วมงานประเพณีออกหว่ากับครอบครัว

กิจกรรมของงานประเพณี ออกหว่า จะมีการจัดทำซุ้มราชวัติ (ปราสาทรับเสด็จพระพุทธรูป) ชาวไตมักเรียกว่า “กยองแข่งปุด” เพื่อรับเสด็จพระพุทธรูปเจ้า ชาวอำเภอแม่สะเรียง เชื่อว่าในวันออกพรรษา สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในวันนี้เองที่พุทธศาสนิกชนจะตกแต่งหน้าบ้านของตนเอง เป็นซุ้มราชวัติประดับประดาด้วยโคมไฟ “โคมหุกระต่าย” ตกแต่ง ด้วยดอกไม้ ต้นกล้วย ต้นอ้อย ช่อตุง ประทีปโคมไฟ ประซุ้มประตูบ้านเป็นรูปปราสาทอย่างสวยงาม เปรียบเหมือนการต้อนรับพระพุทธรูปที่พระองค์เสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ลงมา ประชาชนจะจัดทำซุ้มราชวัติก่อนงานออกหว่า อย่างน้อย ๓-๕ วัน โดยในแต่ละบ้านจะทำ ซุ้มราชวัติเล็กๆ บริเวณหน้าบ้านของตนเองตามแต่ ฐานะ แต่ในหมู่บ้าน หรือ ชุมชน จะมีศูนย์กลางซุ้มราชวัติที่ชุมชนร่วมกันจัดขึ้น การจัดทำราชวัติ จะจัดกันล่วงหน้าอย่างน้อย สองวันคือก่อน วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี

การทำบุญตักบาตร เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาวอำเภอแม่สะเรียง ซึ่งเป็นการตักบาตรที่เข้าที่ที่สุดในประเทศไทยโดยจะมีการตักบาตรพระสงฆ์ที่หน้าบ้านของตนเองในตอนเช้าตรู่ ตลอดทั้ง ๓ วัน การตักบาตรอาหารสดในวันแรก เนื่องจากชาวอำเภอแม่สะเรียงเชื่อว่า การตักบาตรที่หน้าบ้านของตนเองจะเป็นสิริมงคลต่อบ้านและคนในครอบครัว ซึ่งจะแตกต่างจากงานประเพณีออกพรรษาในท้องถิ่นอื่น การตักบาตรทั้ง ๓ วัน มีพระสงฆ์ออกบิณฑบาตจากวัดต่าง ๆ ไปตามเส้นทางปกติที่ทำเป็นกิจวัตร มิได้เป็นลักษณะของการเกณฑ์พระสงฆ์มาบิณฑบาต แต่จะเป็นลักษณะวิถีชีวิต และพุทธศาสนิกชนในอำเภอแม่สะเรียงจะตักบาตรบริเวณหน้าบ้านของตนเอง สอดรับกับซุ้มราชวัติที่ได้จัดทำไว้ ก่อนและหลังจากเสร็จกิจกรรมตักบาตรแล้ว บรรดาหนุ่มสาว จะเดินเที่ยวชมราชวัติที่ได้ประดับประดาไว้ เป็นโอกาสที่จะได้พบปะ และทำความรู้จักกันอีกด้วย

ยังมีกิจกรรมแห่เทียนแหง ในวันแรม ๑-๑๔ ค่ำเดือน ๑๑ โดยประเพณีการแห่เทียนแหงที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งเป็นประเพณีหนึ่งที่สืบทอดมาจากไทยใหญ่ เทียนแหงเป็นภาษาไทยใหญ่ แปลว่า เทียนพันเล่ม ไทยใหญ่เรียกว่า “หลูเตนแหง” คำว่า หลู แปลว่า ถวายหรือทาน คำว่า “เตน” แปลว่า เทียน และคำว่า “แหง” แปลว่า หนึ่งพัน ชาวพื้นเมืองพูดกันว่า “ตานเตนแหง” หรือ แห่เทียนแหง ซึ่งเป็นเทศกาลที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย ที่ยังแสดงออกให้เห็นถึงการอนุรักษ์สืบสานประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมของพื้นบ้าน ภายใน

ขบวนก็จะจัดสิ่งของเครื่องไทยธรรม มีเทียนจำนวน ๑ พันเล่ม โคมหุกระต่าย โคมกระบोक ตุงและตุงจ่องกรวย ดอกไม้จำนวนอย่างละ ๑ พัน ในวันคืนแห่เทียนแหง จะมีขบวนสตรีที่ แต่งกายแบบหญิงไทยใหญ่ นำเครื่องไทยธรรมดังกล่าวร่วมขบวน และในวันนี้สิ่งที่จะขาดไม่ได้คือ ต้นโคมหุกระต่าย ที่ทำเป็นชั้น ๆ เหมือนฉัตรหรือรูปรามิต จำนวน ๑ ต้น และต้นเกี้ยวที่นำเอาไม้สนสามใบมาจักเป็นชั้นเล็ก ๆ ยาวประมาณ ๒.๕ เมตร แล้วนำมามัดรวมกันเป็นต้นเกี้ยว เพื่อจุดบูชาพระพุทธเจ้าหลังจากเสร็จพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ในขบวนก็จะมีการเล่นที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชุมชน มีการแต่งตัวที่สมมุติเป็นเทพบุตร เทพธิดา และสัตว์ป่าหิมพาน นานาชนิด เช่น การฟ้อนโต การฟ้อนกิ่งกะหล่ำ การฟ้อน กำบ่อคง การฟ้อนเชียดแลว การฟ้อนผีโขน

๒.๒) งานปอยสา่งลอง

ประเพณีปอยสา่งลอง หรือ งานบวชลูกแก้ว เพื่อทำการบรรพชาเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนา ซึ่งก็ได้ร่วมกันสืบทอดงานประเพณีนี้มาเป็นเวลาช้านาน เนื่องจากเป็นประเพณีที่สำคัญทางศาสนา และเป็นเอกลักษณ์ประเพณีปอยสา่งลอง เวลาระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน ระยะเวลา ๓-๗ วัน โดยทั่วไปนิยมจัดงาน ๓ วัน

"ปอยสง่าลอง" เป็นงานประเพณีบวชลูกแก้วของไทยใหญ่ เป็นการบรรพชาสามเณรให้สืบทอดพระพุทธศาสนา และเพื่อเรียนรู้พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า โดยมีความเชื่อว่า ถ้าได้บวชให้ลูกของตนเป็นสามเณรจะได้านิสงฆ์ ๘ กัลป์ บวชลูกคนอื่นเป็นสามเณรได้อานิสงฆ์ ๔ กัลป์ และหากได้อุปสมบทลูกของตนเป็นพระภิกษุสงฆ์ จะได้อานิสงฆ์ ๑๒ กัลป์ และได้อุปสมบทลูกคนอื่นจะได้อานิสงฆ์ ๘ กัลป์ และเพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีที่มีมาดั้งเดิม พิธีกรรม มี ๒ วิธีคือ แบบที่เรียกว่า ช่ามติบ และแบบสง่าลอง

๑. แบบช่ามติบ เป็นวิธีการแบบง่าย ๆ คือ พ่อแม่จะนำเด็กไปโกนผมที่วัดหรือที่บ้าน เสร็จแล้วนุ่งขาวห่มขาว เตรียมเครื่องไทยทานอัฐบริขารไปทำพิธีบรรพชาเป็นสามเณรที่วัด พระสงฆ์ประกอบพิธีให้ก็เป็นสามเณร

๒. แบบสง่าลอง จะเป็นวิธีการที่จัดงานใหญ่โดยทั่ว ไปจะจัดงานกัน ๓ วัน วันแรกเรียกว่า วันรับสง่าลองในตอนเช้าจะ โกนผมแล้วแต่งชุดลาลอง ซึ่งเครื่องแต่งกาย จะประดับด้วยเครื่องประดับที่มีค่า โปกศริษะเหมือนชาวพม่า นุ่งผ้าโสร่ง ทาแป้ง เขียนคิ้วทาปาก แห่ขอขมาศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน ขอขมาพระสงฆ์ที่วัดและญาติผู้ใหญ่ และผู้ที่เคารพรักใคร่ขอบพอบ ตลอดทั้งวันจะรับประทาน อาหารที่บ้านเจ้าภาพ วันที่สองเป็นวันที่แห่เครื่องไทยทาน และส่งไปที่วัดเลี้ยง อาหารผู้ที่มาร่วมขบวนแห่ และพิธีทำขวัญสง่าลอง เลี้ยงอาหารซึ่งถือว่ามื้อนี้เป็นอาหาร มื้อพิเศษจะประกอบด้วยอาหาร ๑๒ อย่างแก่สง่าลองด้วย วันที่สาม เป็นวันบรรพชาสามเณรในตอนบ่ายจะแห่สง่าลองไปที่วัดและทำพิธีบรรพชา เป็นอันเสร็จพิธี ประเพณีและวัฒนธรรม ปอยสง่าลอง

๑.๒ องค์กรและสถาบันเกษตรกร

๑) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

ตารางที่ ๑๙ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร

ตำบล	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ		กลุ่มแม่บ้าน		กลุ่มยุวเกษตรกร		วิสาหกิจชุมชน		สหกรณ์		กลุ่มเกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	แห่ง	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
แม่ยวม	๑	๑๐	๔	๔๑	๑	๑๕	๑๘	๑๘๕	๑	๑,๑๗๑	๐	๐
แม่คง	๓	๔๔	๐	๐	๓	๔๕	๔	๗๐	๐	๐	๐	๐
แม่สะเรียง	๑	๑๐	๒	๒๐	๑	๑๕	๘	๑๒๐	๔	๒,๕๔๓	๐	๐
บ้านกาศ	๑	๑๕	๒	๒๐	๒	๓๐	๑๙	๒๘๐	๐	๐	๐	๐
แม่เหาะ	๐	๐	๐	๐	๑	๓๐	๘	๑๔๕	๐	๐	๐	๐
เสาหิน	๐	๐	๐	๐	๓	๔๑	๕	๗๒	๐	๐	๐	๐
ป่าแป๋	๑	๑๑	๐	๐	๑	๒๓	๓	๙๑	๒	๔๓๘	๐	๐
รวม	๗	๙๐	๘	๘๑	๑๒	๑๙๙	๖๕	๙๖๓	๓	๒,๕๔๓	๐	๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๒๐ แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวน
อาหาร	๔๗
เครื่องดื่ม	๑๗
ผ้า เครื่องแต่งกาย	๘๘
ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก	๕๘
สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	๑๕
รวม	๒๒๕

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สะเรียง, พ.ศ. ๒๕๖๙

ตารางที่ ๒๑ แสดงข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
วิสาหกิจชุมชนผ้าทอผ้าไทยบายขอ	๑	บ้านกาศ	๗
วิสาหกิจชุมชนโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอแม่สะเรียง พื้นที่ ๑ กลุ่มแปลงใหญ่กาแพบ้านแม่ลิดป่าแก	๑	แม่เหาะ	๓๖
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสุราห้วยสิงห์	๔	แม่ยวม	๘
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ไผ่บ้านทุ่งแล้ง	๑	แม่ยวม	๙

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
วิสาหกิจชุมชนเสื่อไต่บ้านโป่ง	๑๒	บ้านกาศ	๒๓
วิสาหกิจชุมชนโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีอำเภอแม่สะเรียง พื้นที่ ๑ /กลุ่มแปลงใหญ่กาแพบ้านแม่เหาะ	๔	แม่เหาะ	๔๒
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสุรากลั่นชุมชนน้ำทิพย์แม่ยวม	๔	แม่ยวม	๗
วิสาหกิจชุมชนไม่ลงยี ออแกนิกฟาร์ม	๑๒	บ้านกาศ	๑๐
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารบ้านทุ่งแพม	๓	แม่ยวม	๑๘
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปกาแฟบ้านขุน	๓	แม่เหาะ	๒๘
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงสุกรบ้านเสาหิน	๑	เสาหิน	๒๗
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกและแปรรูปสมุนไพรบ้านทุ่งพร้าว	๔	แม่สะเรียง	๑๔
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปลงใหญ่กระเทียมตำบลแม่ยวม	๘	แม่ยวม	๒๘
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มโฮมสเตย์ฮากไม้ใต้	๗	ป่าแป๋	๗
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์เทศบาลเมืองยวมใต้	๔	แม่สะเรียง	๑๕
วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านแพะ	๓	บ้านกาศ	๓๓
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรพืชพรรณไม้บ้านสหหาร	๒	บ้านกาศ	๗
วิสาหกิจชุมชนดอยผ้าทอ	๑๒	บ้านกาศ	๗
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกบุกบ้านเสาหิน	๑	เสาหิน	๓๔
วิสาหกิจชุมชนไม้ไผ่แม่ฮ้องสอน	๕	แม่ยวม	๗
วิสาหกิจชุมชนผ้าทอชนเผ่า	๕	แม่สะเรียง	๘
วิสาหกิจชุมชนไร่เดี่ยวตามป่าเกษตรปลอดภัยบ้านทุ่งแพม	๓	แม่ยวม	๗
วิสาหกิจชุมชนครอบครัววังหวี ดอกปักษ์หวี ดอกลำไจน์	๘	แม่ยวม	๑๐
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกบุกและสมุนไพรบ้านห้วยแห้ง	๑๑	แม่คง	๒๕
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกบุกบ้านห้วยกองแป	๓	แม่คง	๑๐
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าสตรีบ้านโป่ง	๑๒	บ้านกาศ	๑๓
วิสาหกิจชุมชนสวนผักรักเมืองแม่	๔	บ้านกาศ	๗

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
วิสาหกิจชุมชนโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอแม่สะเรียง/โครงการหลวงแม่สะเรียง กรมป่าไม้ กลุ่มแปลงใหญ่อะโวคาโดบ้านฮากไม้ใต้	๗	ป่าแป๋	๓๖
วิสาหกิจชุมชนบ้านนี้มีรักปลูกผักกินเอง ทางนี้มีผลผู้คนรักกัน เครือข่ายจังหวัดแม่ฮ่องสอน	๒	บ้านกาศ	๙
วิสาหกิจชุมชนน้ำดื่มชุมชนบ้านทุ่งพร้าว	๔	แม่สะเรียง	๗
วิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพเกษตรบ้านห้วยหลวง	๖	บ้านกาศ	๒๑
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรบ้านทุ่งแล้ง	๑	แม่คง	๗
วิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ เชกิ เชอู ผ้าทอกะเหรี่ยง	๙	บ้านกาศ	๗
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือกะเหรี่ยงบ้านท่าข้าม	๑	บ้านกาศ	๙
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจัดแต่งดอกไม้ประดิษฐ์บ้านจอมแจ้ง	๑	แม่สะเรียง	๑๐
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการผลิตไม้กวาดและโคมบ้านท่าข้าม	๑	บ้านกาศ	๗
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกบุกบ้านท่าตาฝั่ง	๗	แม่ยวม	๒๔
วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์แปรรูปและการท่องเที่ยวบ้านยอดดอย (ห้วยหลวง)	๖	บ้านกาศ	๗
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมผลิตภัณฑ์ดนตรีพื้นเมือง	๑	บ้านกาศ	๑๒
วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสุราพื้นบ้านแม่ยวม	๔	แม่ยวม	๗
วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟบ้านห้วยฮากไม้ใต้	๗	ป่าแป๋	๑๑
วิสาหกิจชุมชนรีนรมย์สุราลัย	๑๑	แม่ยวม	๗
วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านสายใยรักแห่งครอบครัวบ้านห้วยสิงห์	๔	แม่ยวม	๗
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกระเทียมเจียวบ้านไร่	๕	แม่สะเรียง	๙
วิสาหกิจชุมชนผลิตรวบรวมแปรรูปเกษตรอินทรีย์บ้านห้วยหลวง	๖	บ้านกาศ	๓๐
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกบุกบ้านสล่าเชียงตอง	๖	เสาหิน	๑๖
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านแม่กองคา	๑๐	แม่ยวม	๑๖
วิสาหกิจชุมชนปลูกบุกเพื่อพัฒนาชีวิตของบ้านแม่กองคา	๑๐	แม่ยวม	๒๑

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยและพืชสมุนไพร จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๖	บ้านกาศ	๑๐
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ไถ่ชนพื้นบ้านทุ่งพร้าว	๔	แม่สะเรียง	๑๔
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตบุกบ้านแม่ก่อน	๕	แม่คง	๘
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองตำบลบ้านกาศ	๕	บ้านกาศ	๓๑
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมอาชีพสตรีบ้านห้วยวอก	๒	แม่ยวม	๑๒
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกกระเทียมบ้านสบหาร	๒	บ้านกาศ	๒๙
วิสาหกิจชุมชนเกษตรผสมผสานและยั่งยืนต.บ้านกาศ	๘	บ้านกาศ	๘
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกบุกบ้านห้วยห้อม	๒	แม่คง	๔๔
วิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพกลุ่มสตรีจังหวัดแม่ฮ่องสอน	๖	บ้านกาศ	๘

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง ,พ.ศ.๒๕๖๙

ตารางที่ ๒๒ แสดงข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
กลุ่มยุวเกษตรกร			
โรงเรียนบ้านห้วยฮากไม้ใต้	๗	ป่าแป๋	๒๓
โรงเรียนแม่สะเรียงบริพัตรศึกษา	๑	บ้านกาศ	๑๕
โรงเรียนบ้านห้วยสิงห์	๑	แม่ยวม	๑๕
โรงเรียนบ้านแพะพิทยา	๓	บ้านกาศ	๑๕
โรงเรียนบ้านไร่วิทยา	๕	แม่สะเรียง	๑๕
ศกร.ตชด.ปอหมื้อ	๙	แม่คง	๑๕
ศกร.ตชด.โกแประ	๙	แม่คง	๑๕
ศกร.ตชด.จอบร้าคี	๙	แม่คง	๑๕
ศกร.ตชด.แม่เหลอ	๒	เสาหิน	๑๖
ศกร.ตชด.วาหุ	๖	เสาหิน	๑๕
โรงเรียนบ้านโพซอ	๕	เสาหิน	๑๐

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร			
แม่บ้านเกษตรกรบ้านทุ่งแพม	๓	แม่ยวม	๑๑
แม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยสิงห์	๔	แม่ยวม	๑๐
แม่บ้านเกษตรกรบ้านกะปวง	๘	แม่ยวม	๑๐
แม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยวอก	๒	แม่ยวม	๑๐
แม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ต๋อบใต้	๕	บ้านกาศ	๑๐
แม่บ้านเกษตรกรบ้านสบหาร	๒	บ้านกาศ	๑๐
แม่บ้านเกษตรกรทานตะวัน	๑	แม่สะเรียง	๑๐
แม่บ้านเกษตรกรบ้านทุ่งพร้าว	๔	แม่สะเรียง	๑๐
กลุ่มส่งเสริมอาชีพ			
เกษตรกรพืชผักปลอดสารพิษบ้านแม่สะลาบ	๘	แม่คง	๑๓
เศรษฐกิจพอเพียงตามรอยพ่อบ้านป่าแหว	๒	แม่คง	๒๑
เกษตรกรปลอดภัยสู่วิถีที่ยั่งยืน	๑๐	แม่คง	๑๐
ผู้ปลูกถั่วบ้านแม่ต๋อบ	๕	บ้านกาศ	๑๕
ปลูกผักเพื่อจำหน่ายตำบลแม่ยวม	๑	แม่ยวม	๑๐
พัฒนาการผลิตและแปรรูปกาแฟเพื่อความยั่งยืน	๗	ป่าแป๋	๑๑
กลุ่มผู้ปลูกและแปรรูปสมุนไพรบ้านทุ่งพร้าว	๔	แม่สะเรียง	๑๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง,พ.ศ.๒๕๖๘

ตารางที่ ๒๓ แสดงข้อมูลกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบ้านอมพาย จำกัด	๑๑	ป่าแป๋	๑๐๖
สหกรณ์ออมทรัพย์ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านแม่สะเรียง จำกัด	๑	แม่สะเรียง	๑๙๔
สหกรณ์เครดิตยูเนียนข้าวประเสริฐ จำกัด	๗	แม่สะเรียง	๖๕๔
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแม่ฮ่องสอน จำกัด	๑๒	แม่ยวม	๗ สหกรณ์ เครือข่าย

ชื่อกลุ่ม	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
	หมู่ที่	ตำบล	
สหกรณ์เครดิตยูเนียนทุ่งแพม จำกัด	๓	แม่สะเรียง	๑,๐๒๔
สหกรณ์เครดิตยูเนียนแม่สะเรียง จำกัด	๒	แม่สะเรียง	๘๔๗
สหกรณ์การเกษตรแม่สะเรียง จำกัด	๑๒	บ้านกาศ	๑,๔๒๓
สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงแม่สะเรียง จำกัด	๓	ป่าแป๋	๒๕๓
สหกรณ์การเกษตรหมูนเวียนแม่สะเรียง จำกัด	๑๒	บ้านกาศ	๑๐๑

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแม่สะเรียง,พ.ศ.๒๕๖๙

๒) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

ตารางที่ ๒๔ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร

ตำบล	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศตปช.	ศบกด.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศุสัตว์	ปฏิรูป	
แม่ยวม	-	๒	-	-	๑	๑	-	-	๑
แม่คง	-	๒	-	-	๑	๒	๑	๑	๑
แม่สะเรียง	-	๔	-	-	๑	๑	-	-	๑
บ้านกาศ	๑	๔	๑	๑	๑	๑	-	-	๑
แม่เหาะ	-	๑	-	-	๑	๑	-	-	๑
เสาหิน	-	๐	-	-	๑	-	-	-	-
ป่าแป๋	-	๑	-	-	๑	-	-	-	-
รวม	๑	๑๔	๑	๑	๗	๖	๑	๑	๕

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง พ.ศ. ๒๕๖๙

(๑) อาสาสมัครเกษตร

ตารางที่ ๒๕ แสดงจำนวนอาสาสมัครเกษตร

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร ฝนหลวง	ครูบัญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุสัตว์	หมอดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน
แม่ยวม	-	-	-	-	๑๓	๑๓	-	-	๓
แม่คง	-	-	๒	๒	๑๑	๑๑	๑	-	๓
แม่สะเรียง	-	-	๑	๑	๙	๙	-	-	๑
บ้านกาศ	-	๕	๒	๔	๑๓	๑๓	-	๑	๒
แม่เหาะ	๑	-	-	๕	๑๓	๑๓	-	-	-

ตำบล	หน่วยงาน / อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร ฝนหลวง	ครูบุญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุสัตว์	หมอดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน
เสาหิน	-	-	-	-	๖	๖	-	-	-
ป่าแป๋	-	-	-	-	๑๒	๑๒	๑	-	-
รวม	๑	๕	๕	๑๒	๗๗	๗๗	๒	๑	๙

หมายเหตุ : อาสาเกษตรบางรายทำหน้าที่อาสามากกว่า ๑ หน้าที่

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์อำเภอแม่สะเรียง, พ.ศ.๒๕๖๙

(๒) ประชาชนชาวบ้าน

อำเภอแม่สะเรียง มีประชาชนชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของประชาชนแต่ละคน จำนวน ๗ คน

ตารางที่ ๒๖ แสดงข้อมูลประชาชนชาวบ้าน

ตำบล	จำนวน (ราย)	ชื่อ - สกุล	องค์ความรู้ด้าน
แม่ยวม	๒	นายสหะวิจารย์ เรืองเดชฤทธิไกร	การทำถ่านไปโอชา
		นายศรียนต์ ดวงทิพย์	การปรับปรุงบำรุงดิน
แม่คง	๑	นางอารีย์ เกิดมงคล	สมุนไพรพื้นบ้าน
แม่สะเรียง	๒	นายแดง ปัญญา	สมุนไพรพื้นบ้าน
		นายสวัสดิ์ คงแดง	การปลูกทุเรียน
บ้านกาศ	๓	นายพันศักดิ์ จิตสว่าง	การปลูกข้าว, บุก
		นายบุญมาก นาคี	เกษตรผสมผสาน ผักไฮโดรโปนิกส์
		นายกฤษณ์ท พูนมาก	การปลูกกระเทียม หอมแดง
แม่หะเส	๑	นายมานพ เพียรชอบไพร	การปลูกกาแฟ
ป่าแป๋	๑	นายมะณี ศักดิ์ชัยปัญญา	การปลูกผักในโรงเรือน
รวม	๑๐		

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง พ.ศ. ๒๕๖๙

(๓) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตารางที่ ๒๗ แสดงข้อมูลศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ที่	ชื่อศูนย์ (ลำดับที่ ๑ ศูนย์หลัก ลำดับถัดไป ศูนย์เครือข่าย)	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์	
			หมู่	ตำบล
๑	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไร่ของพ่อ	ไร่นาสวนผสม/เกษตร ผสมผสาน	๗	บ้านกาศ

ที่	ชื่อศูนย์ (ลำดับที่ ๑ ศูนย์หลัก ลำดับถัดไป ศูนย์เครือข่าย)	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์	
			หมู่	ตำบล
๒	ศูนย์จัดการศัตรูพืชบ้านหนองผักหนาม	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	๗	แม่สะเรียง
๓	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนบ้านแพะ	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)	๓	บ้านกาศ
๔	ศูนย์ข้าวชุมชน บ้านกาศ	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ ข้าวชุมชน	๓	บ้านกาศ
๕	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านกาศ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๖	บ้านกาศ
๖	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แม่สะเรียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๔	แม่สะเรียง
๗	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แม่คง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๑	แม่คง
๘	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แม่ยวม	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๑๑	แม่ยวม
๙	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ป่าแป๊ะ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๑๑	ป่าแป๊ะ
๑๐	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แม่คง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๑๐	แม่คง
๑๑	ศูนย์เรียนรู้กาแพ	ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ยืนต้น	๔	แม่เหาะ
๑๒	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วย หลวง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๖	บ้านกาศ
๑๓	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแม่สะเรียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๘	แม่สะเรียง
๑๔	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแม่สะเรียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๑๓	แม่ยวม

ที่	ชื่อศูนย์ (ลำดับที่ ๑ ศูนย์หลัก ลำดับถัดไป ศูนย์เครือข่าย)	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์	
			หมู่	ตำบล
๑๕	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแม่สะเรียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/ เกษตรผสมผสาน	๕	แม่สะเรียง

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง, พ.ศ.๒๕๖๙

(๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน ๑๓ กลุ่ม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒๘ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่

ที่	ตำบล	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวน พื้นที่ (ไร่)
๑	บ้านกาศ	นาแปลงใหญ่บ้านป่าหมาก	ข้าว	๓๘	๓๒๖.๒๕
๒	ป่าแป๋	แปลงใหญ่ถั่วแดงบ้านโก๊ะไม้หลู่	ถั่วแดง	๓๐	๓๐๔.๐๐
๓	ป่าแป๋	แปลงใหญ่กาแฟห้วยฮากไม้ใต้	กาแฟ	๓๓	๑๔๕.๐๐
๔	ป่าแป๋	แปลงใหญ่กาแฟ หมู่ ๘	กาแฟ	๓๐	๑๔๐.๐๐
๕	แม่ยวม	แปลงใหญ่พริกกระเหรียง หมู่ ๑๐	พริกกระเหรียง	๓๐	๔๗.๕๐
๖	แม่ยวม	แปลงใหญ่ถั่วเหลือง หมู่ ๖	ถั่วเหลือง	๓๗	๓๑๔.๐๐
๗	บ้านกาศ	แปลงใหญ่กระเทียมบ้านสบหาร	กระเทียม	๖๔	๒๐๗.๗๕
๘	ป่าแป๋	แปลงใหญ่อาโวคาโด ตำบลป่าแป๋	อาโวคาโด	๓๐	๒๒๗.๐๐
๙	แม่ยวม	แปลงใหญ่กระเทียม ตำบลแม่ยวม	กระเทียม	๓๐	๗๔.๕๐
๑๐	บ้านกาศ	แปลงใหญ่ถั่วเหลือง ตำบลบ้านกาศ	ถั่วเหลือง	๓๒	๓๓๔.๕๐
๑๑	บ้านกาศ	แปลงข้าวบ้านแพะ	ข้าว	๓๔	๓๑๖.๐๐
๑๒	แม่หะเซ	แปลงกาแฟบ้านแมริดป่าแก่ หมู่ที่ ๑	กาแฟ	๔๐	๙๔.๒๕
๑๓	แม่หะเซ	แปลงกาแฟบ้านแม่หะเซ หมู่ที่ ๔	กาแฟ	๓๒	๑๐๒.๒๕

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง , พ.ศ.๒๕๖๙

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ

๑. ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ

สินค้าเกษตรที่สำคัญ ชนิดสินค้า กาแฟอาราบิก้า

๑.๑ แหล่งน้ำหลัก

น้ำฝน ชลประทาน บ่อน้ำบาดาล แหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ (ระบุ).....

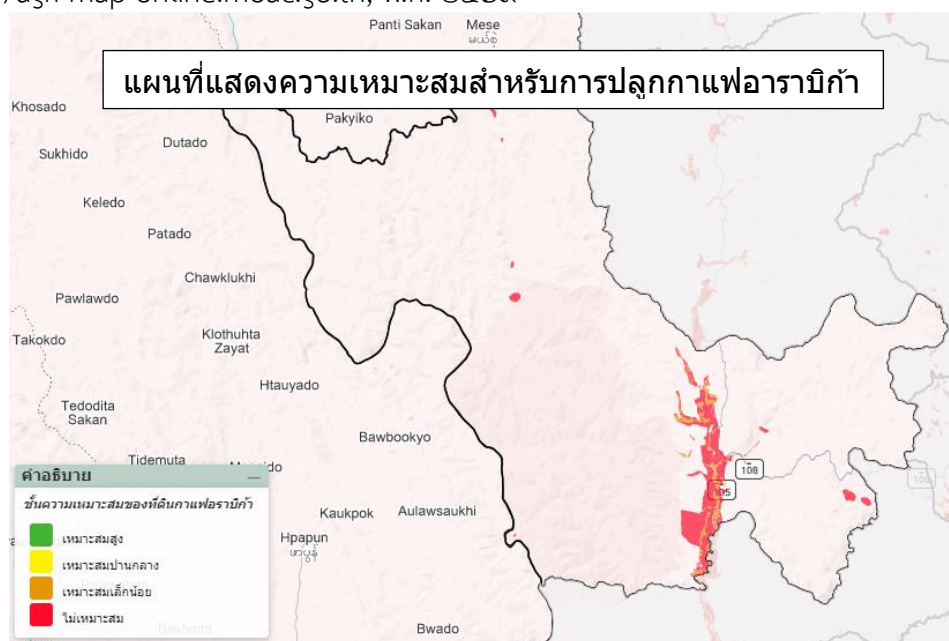
๑.๒ พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

๑) เขตความเหมาะสม

ตารางที่ ๒๙ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกกาแฟอาราบิก้า

ตำบล	พื้นที่ระดับความเหมาะสมสำหรับการปลูกกาแฟอาราบิก้า (ไร่)				
	เหมาะสมมาก (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมพื้นที่ทั้งหมด
แม่ยวม	๐	๐	๓,๕๑๖.๙๓	๑๖,๒๕๓.๔๐	๑๙,๗๗๐.๓๓
แม่คง	๐	๐	๔๐๕.๑๙	๑,๙๙๒.๕๖	๒,๓๙๗.๗๕
แม่สะเรียง	๐	๐	๑,๘๔๔.๖๘	๔,๙๐๓.๕๕	๖,๗๔๘.๒๓
บ้านกาต	๐	๐	๔๔๑๑๘.๐๔	๙๙๗๙.๔๗	๑๔,๐๙๗.๕๑
แม่เหาะ	๐	๐	๐.๙๔	๑,๖๙๖.๐๖	๑,๖๙๗.๐๐
เสาหิน	๐	๐	๐	๑,๓๖๔.๖๐	๑,๓๖๔.๖๐
ป่าแป๋	๐	๐	๕.๗๔	๑.๗๖	๗.๕๑
รวม	๐	๐			

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ. ๒๕๖๙

ภาพที่ ๖ แผนที่แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกกาแฟ

(ที่มา : <https://agri-map-online.moac.go.th>, พ.ศ.๒๕๖๙)

๒) พื้นที่ปลูกกาแฟ

ตารางที่ ๓๐ แสดงครัวเรือนเกษตรกร พื้นที่ปลูก และผลผลิตกาแฟ

ตำบล	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
แม่สะเรียง	๑๑	๔๘	๔๘	๑๑.๕	๒๔๐
แม่คง	๒	๘	๘	๒	๒๕๐
แม่เหาะ	๔๐๐	๑,๘๘๕	๑,๘๘๕	๕๓๑.๕	๒๘๒
แม่ยวม	๒	๗	๗	๑.๕	๒๔๐
ป่าแป๋	๑๖๒	๑,๘๗๘	๑,๘๗๘	๕๓๙	๒๘๗
บ้านกาศ	๐	๐	๐	๐	๐
เสาหิน	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๕๗๒	๓,๘๒๖	๓,๘๒๖	๑๐๘๕.๕	๒๕๙.๘

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง พ.ศ. ๒๕๖๙

๑.๓ สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต

๑) การใช้พันธุ์ดี

กาแฟอาราบิกา (*Coffea arabica* L.) เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของพื้นที่สูงในภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีการปลูกพันธุ์เชียงใหม่ ๘๐ อย่างแพร่หลาย เนื่องจากด้วยพันธุ์เชียงใหม่ ๘๐ มีลักษณะเด่นคือ ต้นเตี้ยและข้อสั้น ดูแลง่ายและสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้สะดวก ด้านทานโรคราสนิมได้ดี ซึ่งโรคนี้เป็นปัญหาสำคัญของการปลูกกาแฟอาราบิกาในหลายพื้นที่ โดยพันธุ์ดังกล่าวสามารถลดการใช้สารเคมีได้ อีกทั้งมีคุณภาพด้านกลิ่นรสที่ดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยการชิมระหว่าง ๖.๕ - ๗ จากคะแนนเต็ม ๑๐ ซึ่งจัดอยู่ในระดับดี

พื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิกาในอำเภอแม่สะเรียงนั้นจะปลูกอยู่ในพื้นที่สูงมากกว่า ๘๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็นระดับความสูงที่เหมาะสม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีร่มเงาธรรมชาติหรือร่มเงาจากไม้ยืนต้น เช่น ลูกเหม็น หมาก ขนุนป่า และมะนาว ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้พืชได้รับแสงแดดโดยตรงมากเกินไป อันอาจส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโต เนื่องจากอาราบิกาไม่ทนต่อความร้อนและความแห้งแล้ง

๒) การเตรียมดิน

การเตรียมดิน ขุดหลุม ระยะระหว่างต้น - แถว ๒ x ๒ เมตร หรือ ๔๐๐ ต้นต่อไร่ ขนาดหลุมปลูก ดินดี ๓๐ x ๓๐ x ๓๐ เซนติเมตร ดินเลว ๕๐ x ๕๐ x ๕๐ เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยหินฟอสเฟตหลุมละ ๑๐๐ - ๒๐๐ กรัม และปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ ๕ กิโลกรัมต่อหลุม

๓) การปลูก

การปลูกต้นกล้า ที่มีใบจริง ๔ - ๕ คู่ อายุไม่น้อยกว่า ๘ - ๑๒ เดือนควรปลูกต้นกาแฟช่วงเดือน พฤษภาคม - กรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงต้นฤดูฝน หากปลูกที่ลาดชัน ควรวางแนวปลูกขวางความลาดชัน หรือปลูกบนขั้นบันไดที่ทำขึ้นเพื่อขวางความลาดชันของพื้นที่ เพื่อชะลอการพังทลายของหน้าดิน ความกว้างของขั้นบันไดควรกว้างเท่ากับทรงพุ่มของต้นกาแฟเมื่อโตเต็มที่ การทำพื้นที่ปลูกเป็นขั้นบันไดนอกจากจะช่วยชะลอการพังทลายของหน้าดิน ยังช่วยให้การให้ปุ๋ยและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพดีขึ้น และการปลูกพืชหมุนเวียนบนขั้นบันไดจะช่วยยึดหน้าดินไว้ด้วย

๔) ระบบการให้น้ำ พื้นที่ปลูกกาแฟอำเภอแม่สะเรียงเป็นเขตอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติทั้งหมด มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงสุด ๑๕๒.๐๖ มิลลิเมตร/ปี มีการกระจายน้ำฝน ๕ - ๘ เดือน มีการใช้เศษวัชพืชหรือฟางข้าวคลุมบริเวณโคนต้นตั้งแต่หมดฤดูฝน ซึ่งช่วงที่สำคัญที่ต้นกาแฟต้องการน้ำ ได้แก่

(๑) ช่วงหลังจากดอกพักตัวสมบูรณ์ และจะออกจากดอกพักตัว หากมีน้ำไม่เพียงพอต้องให้น้ำเพิ่มเติม มิฉะนั้นดอกและผลพัฒนาได้ไม่เต็มที่ ดอกจะเหี่ยวและฝ่อไป ทำให้ไม่มีการติดผล เกษตรกรควรให้น้ำเพื่อช่วยให้ดอกมีการพัฒนาและติดผลได้ดี

(๒) ช่วงพัฒนาผล ในช่วงเริ่มติดผล หลังจากดอกได้รับการผสมเกสรแล้ว เกิดการติดผลขนาดเล็กมากอยู่เบียดกันเป็นกลุ่ม หากความชื้นไม่เพียงพอ ผลที่เริ่มติดแล้วอาจจะฝ่อหรือเหลืองร่วงหลุดไป หากให้น้ำแล้วในช่วงดอกบานและดินยังชื้นอยู่ไม่จำเป็นต้องให้น้ำหากไม่ได้ให้น้ำมาก่อนและฝนทิ้งช่วงนานกว่า ๓ สัปดาห์ ควรให้น้ำทุก ๓ - ๔ สัปดาห์

(๓) ช่วงที่ผลขยายตัวอย่างรวดเร็ว และช่วงที่ผลสะสมน้ำหนักแห้ง เป็นช่วงสำคัญที่สุดต้นกาแฟไม่ควรขาดน้ำในช่วงนี้ (อายุ ๓ - ๔ เดือนหลังดอกบาน) เพราะผลจะขยายตัวอย่างรวดเร็วจากขนาดเมล็ดพริกไทยขยายขนาดโตขึ้นเรื่อย ๆ เป็นเวลา ๓ เดือน ผลจะสร้างเนื้อเยื่อรอบ ๆ เมล็ดมากกว่าเนื้อเมล็ด และสร้างช่องว่างไว้ให้เมล็ดเติบโตมีขนาดเล็ก หากขาดน้ำจะทำให้เมล็ดมีขนาดเล็ก ทำให้มีผลผลิตต่ำ หากฝนไม่ตกในช่วงนี้ควรต้องให้น้ำแก่ต้นกาแฟ และช่วงที่ผลสะสมน้ำหนักแห้ง ซึ่งเป็นระยะต่อจากช่วงขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในช่วงที่ผลสร้างเนื้อเมล็ด ในช่วงนี้ดินควรจะมีน้ำชื้น และหากฝนมีการทิ้งช่วงนานกว่า ๓ สัปดาห์ ควรให้น้ำช่วย

๕) การดูแลรักษา การตัดแต่งกิ่งแบบตัดพินต้น เหมาะสำหรับต้นกาแฟอาราบิก้าที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปที่ไม่ให้ผลผลิต หรือมีผลผลิตลดลง พบว่า เริ่มให้ผลผลิตหลังจากตัดแต่งกิ่ง ๒ ปี ขึ้นกับการปฏิบัติหลังการตัดแต่ง (การจัดการน้ำและปุ๋ย).

๖) การใส่ปุ๋ย

กาแฟเป็นพืชที่ต้องการปุ๋ยค่อนข้างสูง โดยเฉพาะช่วงเริ่มออกดอก ติดผล ธาตุอาหารที่พืชต้องการมี ๓ กลุ่มคือ

๑) กลุ่มธาตุหลัก ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม

๒) กลุ่มธาตุรอง แคลเซียม แมกนีเซียม ซัลเฟอร์

๓) กลุ่มจุลธาตุ เหล็ก แมงกานีส สังกะสี ทองแดง โบรอน โมลิบดีนัม คลอไรด์

การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและความต้องการของพืช เพื่อลดการใช้ปุ๋ยมากเกินไปจนความจำเป็น

๗) การเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียงนั้น ใช้แรงงานคนเก็บด้วยมือ เลือกเก็บเฉพาะผลกาแฟที่สุกเต็มที่ (สีแดงจัด) ข้อดีได้เมล็ดสุกเต็มที่ ทำให้ได้กาแฟเชอร์รี่ที่มีคุณภาพสูง แต่ใช้แรงงานมาก และต้องเก็บหลายรอบ (เก็บวนทุก ๗ - ๑๐ วัน) หลังจากนั้นนำผลกาแฟเข้าสู่กระบวนการแปรรูปทันทีภายใน ๒๔ ชั่วโมง การเก็บกาแฟที่ไม่ได้คุณภาพจะส่งผลดังนี้

ผลของการเก็บเกี่ยวต่อคุณภาพเมล็ด

๑) การเก็บผลเขียว จะมีรสชาติเฉพาะเมล็ดกาแฟอ่อน (เขียว: Green Flavor)

๒) การเก็บผลสุกงอม มีรสชาติเฉพาะเมล็ดสุกงอม (หมัก : Fermented)

๓) เก็บผลร่วงตามพื้น มีรสชาติหมักและเกิดราทำให้มีรสชาติกลิ่นเฉพาะกลิ่นรา (Fermented, Mouldy หรือ Must)

๔) เก็บผลสดไว้นานหลายวันก่อนนำออกตาก มีรสชาติหมักและรสชาติกลิ่นรา (Fermented, Mouldy)

๘) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว (Post - Harvest Processing) ของกาแฟอาราบิก้าเป็นกระบวนการสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อกลิ่น รส และคุณภาพของกาแฟ โดยกระบวนการที่นิยมมีอยู่ ๓ วิธีหลัก ได้แก่ Washed Process (เปียก), Honey Process (กึ่งแห้ง) และ Natural Process (แห้ง) ซึ่งแต่ละแบบมีขั้นตอนและให้รสชาติที่แตกต่างกัน ดังนี้

การผลิตสารกาแฟในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง มีที่นิยม ๓ วิธีได้แก่

๑) Washed Process (แปรรูปแบบเปียก) เป็นรูปแบบการแปรรูปที่เป็นที่นิยมในพื้นที่ มีขั้นตอนดังนี้:

- (๑) คัดแยกผลกาแฟ คัดผลสุกนำมาลอยน้ำ เพื่อแยกผลที่ลอยน้ำออก
- (๒) กะเทาะเปลือก โดยใช้เครื่องสีเซอร์รี่
- (๓) หมักเมล็ดที่ยังมีเมือกติดอยู่ในถัง (๑๒ – ๓๖ ชั่วโมง)
- (๔) ล้างเมือกโดยการล้างเมล็ดกาแฟด้วยน้ำสะอาด
- (๕) ตากแห้ง (Drying) ตากเมล็ด ให้ความชื้นเหลือ ๑๐ – ๑๒%
- (๖) พักบ่ม (Resting/Hulling) พักเมล็ดในกระสอบประมาณ ๑ เดือน แล้วนำไปสีกะลาออกก่อนคั่ว

๒) Honey Process (แปรรูปแบบกึ่งเปียก) วิธีนี้จะทำให้กาแฟมีกลิ่นรสหวาน กลมกล่อม สามารถปรับระดับความหวาน/ผลไม้ได้ตามปริมาณเมือกที่เหลือไว้ แต่เกษตรกร

ต้องมีความชำนาญในการแปรรูป เพราะมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและต้องอาศัยประสบการณ์ ขั้นตอน:

- (๑) คัดแยกและปอกเปลือกโดยนำกาแฟไปลอยน้ำและสีด้วยเครื่องสีเปลือกเซอร์รี่
- (๒) ไม่หมักและไม่ล้างเมือกออกทั้งหมด คงเมือกบางส่วนไว้บนเมล็ด
- (๓) ตากแห้งช้า ๆ ต้องพลิกกลับบ่อย ๆ เพื่อป้องกันเชื้อรา ใช้เวลาตาก ๑๐ – ๑๘ วัน
- (๔) พักบ่มและสีกะลา ลักษณะกาแฟแบบ Honey Process แบบ

ออกเป็น ๓ ลักษณะดังนี้ Yellow Honey = เมือกน้อย, รสใส Red Honey = เมือกปานกลาง, รสหวาน นุ่ม Black Honey = เมือกมาก, รสเข้มข้นคล้ายผลไม้แห้ง

๓) Natural Process (แปรรูปแบบแห้ง) มีลักษณะเด่นคือ เป็นกระบวนการแปรรูปแบบไม่ต้องใช้น้ำ แต่ต้องควบคุมการตากให้เป็นอย่างดี แต่มักพบปัญหาในการตากเพราะแสงแดดในพื้นที่ช่วงที่ต้องแปรรูปนั้นสภาพอากาศไม่เหมาะสม มีขั้นตอนดังนี้:

- (๑) คัดแยกผลสุก
- (๒) ตากทั้งผลโดยไม่ปอกเปลือก
- (๓) ตากบนแคร่ ตาข่าย หรือลานซีเมนต์ ๒๐ – ๓๐ วัน
- (๔) ต้องพลิกกลับวันละหลายครั้ง ป้องกันเชื้อราและกลิ่นหมักที่ไม่พึงประสงค์
- (๕) พักบ่ม และสีกะลาออก

๙) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู

โรคสำคัญของกาแฟอาราบิก้าที่พบในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง

๑) โรคราสนิม (Coffee Leaf Rust) เชื้อสาเหตุ: *Hemileia vastatrix* ลักษณะอาการ ใบอ่อนและใบแก่ด้านบนใบจะมีสีเหลือง ส่วนด้านใต้ใบตรงจุดเดียวกันมักพบสปอร์ (แผล) สีส้ม เมื่ออาการรุนแรงจุดนี้จะขยายไปทั่วทั้งใบทำให้ใบร่วงผลผลิตกาแฟลดลง

การป้องกันกำจัด

ความชื้น

(๑) ดูแลรักษาให้ต้นกาแฟแข็งแรง เช่น การใส่ปุ๋ย การตัดแต่งให้ทรงพุ่มโปร่งเพื่อลด

๒) โรคนแอนแทรกโนส (Anthracnose)

การป้องกันกำจัด

(๑) เก็บผลและตัดแต่งกิ่ง ใบ ที่เป็นโรคไปเผาออกแปลงปลูก

(๒) ควรรักษาระดับร่มเงาให้เหมาะสม (ควรมีไม้บังร่ม) และคลุมดินใต้ทรงพุ่ม เพื่อรักษาระดับความชื้น และป้องกันการเกิดโรค

แข็งแรง

(๓) หลังเก็บเกี่ยวผลกาแฟควรตัดแต่งกิ่งและให้ปุ๋ยบำรุงต้น เพื่อให้ต้นกาแฟมีความ

๓) โรคใบจุดตากบ (Brown Eye Spot)

การป้องกันกำจัด

ปุ๋ยไนโตรเจนมากเกินไป

(๑) ดูแลให้ต้นกาแฟแข็งแรงโดยใส่ปุ๋ยให้ต้นกาแฟสมบูรณ์ไม่ขาดธาตุอาหาร ไม่ควรใส่

(๒) เก็บใบที่เป็นโรคทิ้งทำลายออกแปลงปลูก

๔) ใบจุด (Pestalotiopsis Leaf Spot)

การป้องกันกำจัด

(๑) ตัดแต่งให้ทรงพุ่มโปร่ง เพื่อลดความชื้น

(๒) เก็บใบที่เป็นโรคทิ้งทำลายออกแปลงปลูก

แมลงศัตรูสำคัญกาแฟอาราบิก้า ที่พบในพื้นที่

๑) มอดเจาะผลกาแฟ (Coffee Berry Borer : CBB) มีการพบการระบาดในพื้นที่ ทำให้มีผลต่อการเก็บเกี่ยวกระทบต่อคุณภาพเมล็ดการระบาดในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง

การป้องกันกำจัด

(๑) ใช้วิธีแบบผสมผสานโดยการจัดการแปลง ดังนี้

(๒) สำรวจการระบาดของมอดเจาะผลกาแฟอย่างสม่ำเสมอ

(๓) รักษาความสะอาดแปลง ตัดแต่งกิ่งและทรงพุ่มให้โปร่ง เก็บเกี่ยวผลกาแฟให้หมดต้น เก็บผลกาแฟที่ถูกมอดเจาะทำลายออกแปลง เพื่อลดการระบาดของมอดที่อยู่ในผล

(๔) วางกับดักและสารล่อมอดเจาะผลกาแฟ (เมทิลแอลกอฮอล์ : เอทิลแอลกอฮอล์

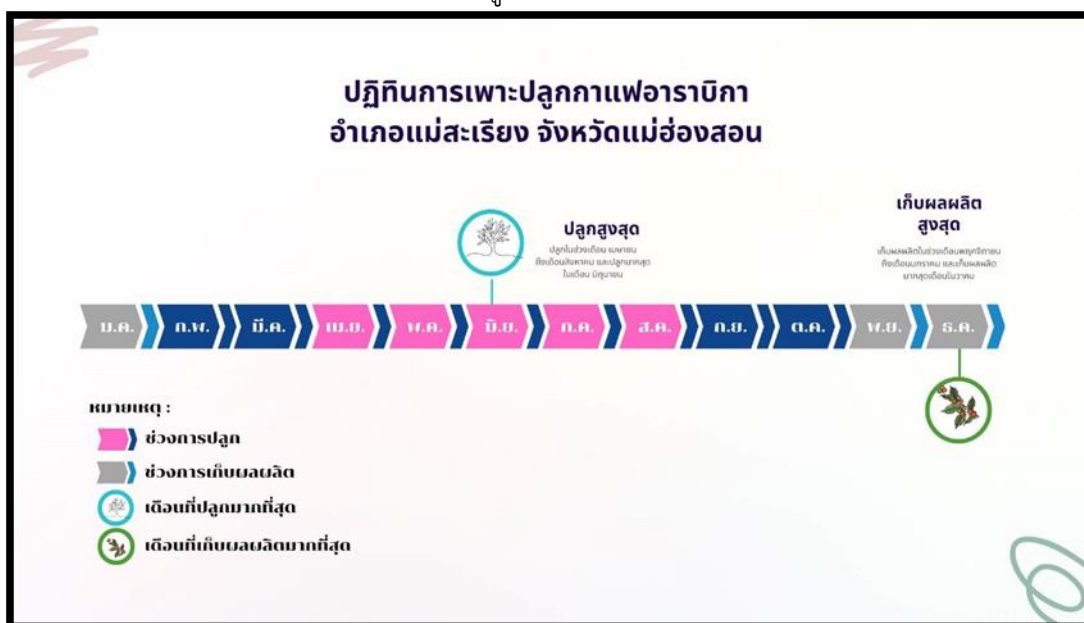
อัตราส่วน ๑ : ๑ อัตรา ๕ - ๑๐ จุดต่อไร่ และเติมสารล่อทุก ๆ ๒ สัปดาห์

(๕) ใช้เชื้อรา บิวเวอเรีย บาสเซียนา สายพันธุ์ ดีโอเอบี ๔ (Beauveria bassiana สายพันธุ์ DOA B๔) ซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงกับมอดเจาะผลกาแฟ อัตรา ๑ ฝัก (๒๐๐ กรัม) ต่อน้ำ ๑๐ ลิตร ฉีดพ่นเดือนละ ๑ ครั้ง ในช่วงติดผลจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต

** คำแนะนำ: ควรทำการป้องกันกำจัดร่วมกันแบบผสมผสาน

๑.๔ ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง มีการปลูกกาแฟ ดังนี้

ภาพที่ ๗ แสดงปฏิทินการเพาะปลูก

๑.๕ ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ ๓๑ แสดงต้นทุนการผลิตกาแฟ ปี ๒๕๖๙

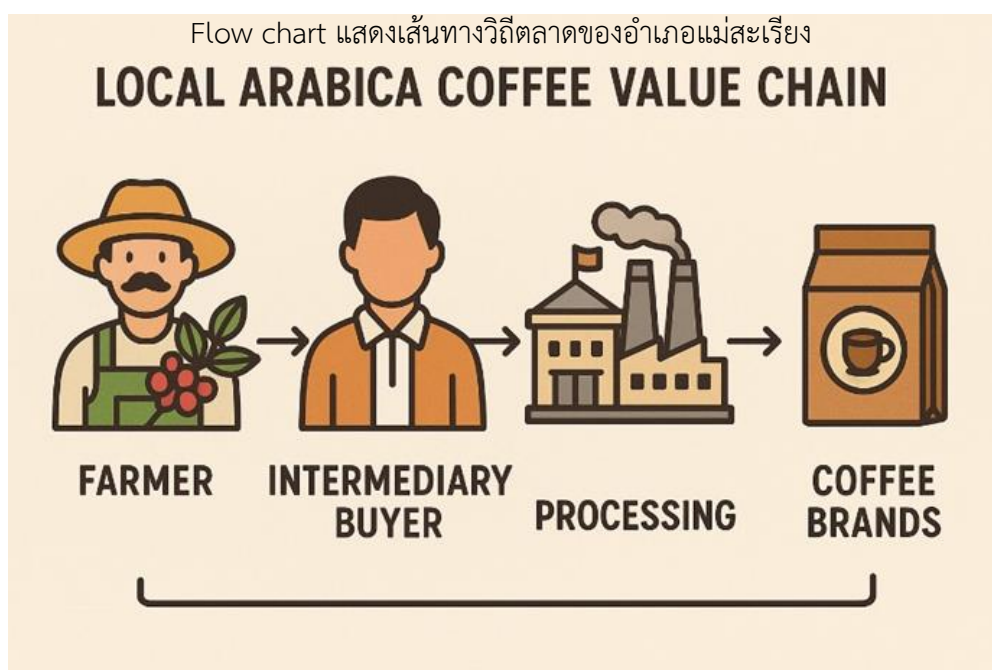
รายการ	นอกเขตชลประทาน		หมายเหตุ
ปีที่ ๑			
เตรียมพื้นที่	๖๐๐	บาท	แรงงาน ๑ วัน จำนวน ๒ คนๆละ ๓๐๐ บาท
ขุดหลุมปลูก	๖๐๐	บาท	แรงงาน ๑ วัน จำนวน ๒ คนๆละ ๓๐๐ บาท
ต้นกล้ากาแฟ	๑,๖๐๐	บาท	ต้นกล้ากาแฟ ๔๐๐ ต้นๆ ๔ บาท
ปลูก	๖๐๐	บาท	แรงงาน ๑ วัน จำนวน ๒ คนๆละ ๓๐๐ บาท
กำจัดวัชพืช	๒,๗๐๐	บาท	แรงงานกำจัดวัชพืชจำนวน ๓ คน/วันละ ๓๐๐ บาท จำนวน ๓ ครั้ง/ปี
ปีที่ ๒			
กำจัดวัชพืช	๕,๔๐๐	บาท	แรงงานกำจัดวัชพืชจำนวน ๓ คน/วันละ ๓๐๐ บาท จำนวน ๖ ครั้ง/ปี
ต้นกล้ากาแฟ	๑๖๐	บาท	ซ่อมต้นตาย ๔๐ ต้นๆละ ๔ บาท
แรงงาน	๓๐๐	บาท	แรงงานซ่อมต้นตาย ๑ แรง ๓๐๐ บาท
ปีที่ ๓			
กำจัดวัชพืช	๕,๔๐๐	บาท	แรงงานกำจัดวัชพืชจำนวน ๓ คน/วันละ ๓๐๐ บาท จำนวน ๖ ครั้ง/ปี
ต้นกล้ากาแฟ	๑๖๐	บาท	ซ่อมต้นตาย ๔๐ ต้นๆละ ๔ บาท

รายการ	นอกเขตชลประทาน		หมายเหตุ
แรงงาน	๓๐๐	บาท	แรงงานซ่อมต้นตาย ๑ แรง ๓๐๐ บาท
ปีที่ ๔			
กำจัดวัชพืช	๕,๔๐๐	บาท	แรงงานกำจัดวัชพืชจำนวน ๓ คน/วันละ ๓๐๐ บาท จำนวน ๖ ครั้ง/ปี
เก็บเกี่ยว	๑,๘๐๐	บาท	แรงงานเก็บเกี่ยว ๒ อาทิตย์ ๑ ครั้ง ๓ เดือน รวม ๖ ครั้งๆละ ๓๐๐ บาท
ปีที่ ๕			
กำจัดวัชพืช	๕,๔๐๐	บาท	แรงงานกำจัดวัชพืชจำนวน ๓ คน/วันละ ๓๐๐ บาท จำนวน ๖ ครั้ง/ปี
เก็บเกี่ยว	๓,๖๐๐	บาท	แรงงานเก็บเกี่ยวอาทิตย์ละ ๑ ครั้ง ๓ เดือน รวม ๑๒ ครั้งๆละ ๓๐๐ บาท
ปีที่ ๖			
กำจัดวัชพืช	๕,๔๐๐	บาท	แรงงานกำจัดวัชพืชจำนวน ๓ คน/วันละ ๓๐๐ บาท จำนวน ๖ ครั้ง/ปี
เก็บเกี่ยว	๓,๖๐๐	บาท	แรงงานเก็บเกี่ยวอาทิตย์ละ ๑ ครั้ง ๓ เดือน รวม ๑๒ ครั้งๆละ ๓๐๐ บาท
รวม	๔๓,๐๒๐	บาท	ต่อการปลูกกาแฟอาราบิก้าพื้นที่ ๑ ไร่ ระยะเวลา ๖ ปี

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง , พ.ศ.๒๕๖๙.)

๑.๖ สถานการณ์การตลาด/วิถีการตลาด

๑) วิถีการตลาด (เป็นวิถีตลาดที่เกิดขึ้นในอำเภอ)

ภาพที่ ๘ แสดงวิถีการตลาดกาแฟอาราบิก้า อำเภอแม่สะเรียง

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง , พ.ศ.๒๕๖๙)

๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

มีแหล่งรับซื้อ รวม ๒ แห่ง

- อยู่ในหมู่ที่ ๑ ตำบลแม่เหาะ จำนวน ๑ แห่ง

- อยู่ในหมู่ที่ ๔ ตำบลแม่เหาะ จำนวน ๑ แห่ง

มีแหล่งแปรรูป รวม ๒ แห่ง

- อยู่ในหมู่ที่ ๒ ตำบลแม่เหาะ จำนวน ๑ แห่ง

- อยู่ในหมู่ที่ ๔ ตำบลแม่เหาะ จำนวน ๑ แห่ง

๑.๗ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

๑) เกษตรกร

มีเกษตรกรผู้ปลูกในอำเภอจำนวน ๕๗๒ ราย และมีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ จำนวน ๑ ราย มีความรู้ ความชำนาญ องค์ความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้

ตารางที่ ๓๒ แสดงเกษตรกรต้นแบบของสินค้าในพื้นที่

ที่	หมู่	ตำบล	ประเภท	องค์ความรู้โดดเด่น
๑	๔	แม่เหาะ	การผลิตและแปรรูป	การผลิตและแปรรูปกาแฟ ครบวงจร
๒	๑	แม่เหาะ	การผลิตและแปรรูป	การผลิตและแปรรูปกาแฟ ครบวงจร

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง, พ.ศ.๒๕๖๙)

๒) องค์กรเกษตรกร ดังนี้

ตารางที่ ๓๓ แสดงองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในพื้นที่

องค์กรเกษตรกร	จำนวน (แห่ง)	ชื่อกลุ่ม
ศพก.เครือข่าย	๑	- ศูนย์เรียนรู้กาแฟ
แปลงใหญ่	๔	- แปลงกาแฟบ้านแมริตป่าแก่ หมู่ที่ ๑ - แปลงกาแฟบ้านแม่เหาะ หมู่ที่ ๔ - แปลงใหญ่กาแฟห้วยฮากไม้ใต้ - แปลงใหญ่กาแฟ หมู่ ๘ ป่าแป
วิสาหกิจชุมชน	๓	- วิสาหกิจชุมชนโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีอำเภอแม่สะเรียง พื้นที่ ๑ /กลุ่มแปลงใหญ่ กาแฟบ้านแม่เหาะ - วิสาหกิจชุมชนโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอแม่สะเรียง พื้นที่ ๑ กลุ่มแปลงใหญ่ กาแฟบ้านแมริตป่าแก่

๒. การวิเคราะห์ Supply chain

ตารางที่ ๓๔ แสดงการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้ากาแฟอาราบิก้า อำเภอแม่สะเรียง

		ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
มิติพื้นที่	สถานการณ์ปัจจุบัน	- ความสูงเฉลี่ย ๘๐๐-๑,๒๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล เหมาะกับกาแฟอาราบิก้า - อุณหภูมิเย็น ความชื้นเหมาะสม ทำให้คุณภาพเมล็ดดี	มีจุดรวบรวมผลผลิตอยู่ในพื้นที่ มูลนิธิโครงการหลวง และพ่อค้าในพื้นที่	ถูกรวบรวม และจำหน่ายในจังหวัดใกล้เคียง และมีตลาดในพื้นที่แปรรูป
	ปัญหา Pain point	- ถนนคดเคี้ยว/ไกล	- ช่วงแดดออกมีระยะเวลาสั้น มีผลกระทบต่ออากาศกับคุณภาพเมล็ดกาแฟ	- การขนส่งใช้เวลานาน ทำให้ต้นทุนโลจิสติกส์สูง
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	- ใช้วิธีเดินทางเดินทางเท้า	- ใช้รถจักรยานในการขนย้ายผลผลิตจากแปลงมาที่จุดแปรรูป	- เพิ่มตลาดรับซื้อในพื้นที่ จัดตั้งกลุ่มต่างๆ สหกรณ์ พ่อค้าคนกลาง
มิติคน	สถานการณ์ปัจจุบัน	เกษตรกรเป็นผู้สูงอายุ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ยังไม่เปิดใจยอมรับปรับเปลี่ยนวิธีในการเพิ่มคุณภาพผลผลิต	ไม่ปรับเปลี่ยนในวิธีการจำหน่าย ยังมีการจำหน่ายในรูปแบบเซอร์รี่ในพื้นที่	- โรงคั่ว/ ผู้ประกอบการท้องถิ่น - เพิ่มมูลค่าด้วยการคั่วและสร้างแบรนด์
	ปัญหา Pain point	-เกษตรกรในพื้นที่ยังไม่มี การรวมกลุ่มกันจำหน่าย ทำให้อ่านาจต่อรองค่อนข้างน้อย	ขาดความรู้ด้านการตลาดและการสร้างแบรนด์	- แรงงานในพื้นที่มีค่อนข้างน้อย ช่วงระยะเวลาเก็บเกี่ยวแรงงานไม่เพียงพอทำให้ผลผลิตเกิดการสูญเสียในกระบวนการเก็บเกี่ยว
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	- รวมกลุ่มเกษตรกร จัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง และเพิ่มช่องทางการจำหน่าย	-พัฒนากาแฟให้ได้คุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร เช่น GAP/กาแฟอินทรีย์	พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เริ่มกลับมาทำแบรนด์กาแฟท้องถิ่น
มิติสินค้า	สถานการณ์ปัจจุบัน	- กาแฟมีเอกลักษณ์	- มีการแปรรูปแบบ Washed และ Natural	- มีการจำหน่ายทั้งเมล็ดคั่ว และกาแฟซองในร้านท้องถิ่น

		- ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ผลิตเซอร์รี่ขายให้จู้ดรับซื้อ	- เริ่มมีโรงคั่วขนาดเล็กในพื้นที่เพิ่มมูลค่า	- ตลาดหลักยังเป็นในประเทศ (คาเฟ่ / ตลาดออนไลน์)
	ปัญหา Pain point	- ผลผลิตต่อไร่ยังต่ำเมื่อเทียบพื้นที่ศักยภาพ - ขาดมาตรฐาน GAP/Organic ในบางแปลง	- ตากช่วงฤดูฝนทำให้เกิดเชื้อรา - การคัดเกรดยังใช้แรงงานคนเป็นหลัก - ความแม่นยำต่ำ - การควบคุมความชื้นเมล็ดไม่สม่ำเสมอ	- แปรนต์ยังไม่เป็นที่รู้จัก - บรรจุภัณฑ์และเรื่องราวสินค้า (Storytelling) ยังไม่ชัด - ยังไม่มี GI (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์)
	แนวทาง/App tech. ที่จะใช้แก้ปัญหา	- ส่งเสริมมาตรฐาน GAP / เกษตรอินทรีย์	- โรงตากพลังงานแสงอาทิตย์ - ใช้เครื่องวัดความชื้นมาตรฐานก่อนจำหน่าย - ส่งเสริมการรวมศูนย์แปรรูปเพื่อลดต้นทุนและควบคุมคุณภาพ	จัดทำสตอรี่กาแพแบรนต์ท้องถิ่น จัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และลูกค้าที่ควบคู่ไปกับกาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว - เชื่อมโยงตลาด / ทำตลาดออนไลน์

บทที่ ๓

บทสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

๑. แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief) ของทุกโครงการ

ตารางที่ ๓๖ แสดงแบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project Brief)

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่เพื่อปรับเพิ่มผลผลิตการผลิต
๒. ชื่อแผนงาน	ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรสร้างมูลค่า
๓. แนวทางการพัฒนา	ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
๔. หลักการและเหตุผล	ภาคการเกษตรของประเทศไทยยังประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อหน่วยต่ำ การผลิตกระจุกกระจาย ขาดการวางแผนเชิงระบบ และขาดอำนาจต่อรองทางการตลาด ส่งผลให้รายได้เกษตรกรไม่มั่นคง นโยบาย “เกษตรแปลงใหญ่” เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการผลิต โดยส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มบริหารจัดการการผลิตแบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่การวางแผนผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การลดต้นทุน ไปจนถึงการตลาดร่วมกัน การดำเนินโครงการมุ่งเน้น - เพิ่มผลผลิตการผลิต (Productivity) - ลดต้นทุนต่อหน่วย - ยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้า - เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร - เพิ่มรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจฐานราก จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อพัฒนาการผลิตอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. เพื่อเพิ่มผลผลิตการผลิตสินค้าเกษตรในระบบแปลงใหญ่ ๒. เพื่อลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยไม่น้อยกว่าร้อยละที่กำหนด ๓. เพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด (เช่น GAP) ๔. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร ๕. เพื่อเพิ่มรายได้สุทธิของเกษตรกรในระบบแปลงใหญ่
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น $\geq ๑๕-๒๐\%$ ต้นทุนการผลิตลดลง $\geq ๑๐\%$ สัดส่วนผลผลิตได้มาตรฐาน $\geq ๗๐\%$ รายได้สุทธิเกษตรกรเพิ่มขึ้น $\geq ๑๕\%$
๗. พื้นที่เป้าหมาย	แปลงใหญ่กาแพห้วยฮากไม้ใต้ ม.๗ ต.ป่าแป๋
๘. กิจกรรมหลัก	กิจกรรมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เพื่อปรับเพิ่มผลผลิตการผลิต - จัดเวที เก็บข้อมูล วิเคราะห์ ประมวลผล - การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร

หัวข้อ	รายละเอียด
	- สนับสนุนวัสดุการเกษตรเพื่อพัฒนาการผลิต
๙. หน่วยงานดำเนินการ	สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	เดือนตุลาคม ๒๕๖๘ - มีนาคม ๒๕๖๙
๑๑. งบประมาณ	๘๖,๔๐๐
๑๒. ผลผลิต (Output)	- ฐานข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่ - เกษตรกรแปลงใหญ่กาแพห้วยฮากไม้ใต้ ม.๗ ต.ป่าแป๋ ๓๐ รายผ่านการอบรม ๑ หลักสูตร - มีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	- มีฐานข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่กาแพห้วยฮากไม้ใต้ ม.๗ ต.ป่าแป๋ - เกษตรกรแปลงใหญ่กาแพห้วยฮากไม้ใต้ ม.๗ ต.ป่าแป๋ ๓๐ รายผ่านการอบรม ๑ หลักสูตร - มีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ - ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น $\geq$ ๑๕-๒๐% - คุณภาพผลผลิตได้มาตรฐาน - เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - รายได้สุทธิเกษตรกรเพิ่มขึ้น $\geq$ ๑๕%

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการส่งเสริมการจัดการสุขภาพพืชเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
๒. ชื่อแผนงาน	ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรสร้างมูลค่า
๓. แนวทางการพัฒนา	ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
๔. หลักการและเหตุผล	ปัญหาการระบาดของศัตรูพืชและโรคพืชเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิต คุณภาพสินค้าเกษตร และรายได้ของเกษตรกร โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่สภาพภูมิอากาศแปรปรวน ทำให้เกิดการระบาดของโรคและรวดเร็ว หากขาดระบบเฝ้าระวังและการจัดการที่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจในวงกว้าง และเกษตรกรจำนวนมากยังขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) และยังพึ่งพาการใช้สารเคมีเป็นหลัก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง เกิดปัญหาสารตกค้าง และกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการส่งเสริมการจัดการสุขภาพพืช เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างระบบเฝ้าระวังศัตรูพืชเชิงรุก การประเมินสถานการณ์อย่างรวดเร็ว และการจัดการที่เหมาะสม เพื่อลดความเสียหาย เพิ่ม

หัวข้อ	รายละเอียด
	ประสิทธิภาพการผลิต และสร้างที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและเศรษฐกิจของเกษตรกร
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. เพื่อพัฒนาระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยศัตรูพืชเชิงรุกในระดับพื้นที่ ๒. เพื่อประเมินและควบคุมความหนาแน่นของศัตรูพืช ลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ ๓. เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) แก่เกษตรกร ๔. เพื่อลดต้นทุนการผลิตจากการใช้สารเคมีที่ไม่เหมาะสม ๕. เพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	จำนวนพื้นที่เฝ้าระวังศัตรูพืชครอบคลุมพื้นที่ปลูกกาแฟอำเภอแม่สะเรียง จำนวนเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้ $\geq 80\%$ ของเกษตรกร จำนวนครั้งการสำรวจ/ประเมินความหนาแน่น มากกว่า ๓ ครั้ง/ฤดูกาลผลิต ระยะเวลาแจ้งเตือนหลังพบการระบาด ภายใน ๗๒ ชั่วโมง
๗. พื้นที่เป้าหมาย	พื้นที่ปลูกกาแฟอำเภอแม่สะเรียง
๘. กิจกรรมหลัก	กิจกรรมส่งเสริมการจัดการสุขภาพพืชเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร <ul style="list-style-type: none"> - เฝ้าระวังและเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชเชิงรุก - ประเมินความหนาแน่นและการจัดการเพื่อลดผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการระบาดของศัตรูพืช - สุ่มสำรวจเพื่อประเมินความหนาแน่นของพื้นที่ระบาดของศัตรูพืชระดับพื้นที่ (ด้วยวิธีเร่งด่วน RRA)
๙. หน่วยงานดำเนินการ	สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง (ต.แม่เหาะ ต.ป่าแป๋)
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	(ครั้งที่ ๑) ๑๑-๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๘ (ครั้งที่ ๒) ๘-๙ มกราคม ๒๕๖๙ (ครั้งที่ ๓) ๑๒-๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙
๑๑. งบประมาณ	๑,๒๐๐ บาท
๑๒. ผลผลิต (Output)	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบเฝ้าระวังและข้อมูลพื้นที่ระบาด - เกษตรกรมีความรู้การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน - เกิดเครือข่ายเฝ้าระวังระดับชุมชน
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	<ul style="list-style-type: none"> - ความเสียหายจากการระบาดของโรคและแมลงในพื้นที่ลดลง - กาแฟในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียงได้ผลผลิตเพิ่ม - ระบบสุขภาพพืชยั่งยืน - รายได้สุทธิเพิ่มขึ้นจากการลดความสูญเสีย - ลดความเสี่ยงจากการระบาดรุนแรง - มีความสามารถจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการพัฒนาทักษะและแนวคิดผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร(เกษตรกรปราดเปรื่อง(Smart Farmer))
๒. ชื่อแผนงาน	แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก
๓. แนวทางการพัฒนา	การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน
๔. หลักการและเหตุผล	ภาคการเกษตรในปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน ทั้งความผันผวนของราคา ภาวะต้นทุนการผลิตสูง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการแข่งขันทางการตลาดที่รุนแรง เกษตรกรจึงจำเป็นต้องปรับบทบาทจาก “ผู้ผลิต” ไปสู่ “ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร” ที่มีความรู้รอบด้าน สามารถวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน บริหารความเสี่ยง พัฒนาคุณภาพสินค้า และเข้าถึงตลาดสมัยใหม่ได้ แนวคิด Smart Farmer มุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมกับการทำเกษตรยุคใหม่ โดยเน้นการใช้ข้อมูล เทคโนโลยี นวัตกรรม และการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังนั้น การดำเนินโครงการพัฒนาทักษะและแนวคิดผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร (Smart Farmer) จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับศักยภาพเกษตรกรให้สามารถแข่งขันได้ มีรายได้มั่นคง และพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการธุรกิจเกษตรแก่เกษตรกร ๒. เพื่อส่งเสริมแนวคิดผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Mindset) ในการทำเกษตร ๓. เพื่อเพิ่มศักยภาพในการวิเคราะห์ต้นทุน การวางแผนการผลิต และการตลาด ๔. เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตร ๕. เพื่อเพิ่มรายได้และความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	- เกษตรกรสามารถวิเคราะห์ต้นทุน-กำไรได้เอง - มีการจดบันทึกอย่างต่อเนื่อง - มีการวางแผนการผลิตตามความต้องการตลาด - มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพสินค้า
๗. พื้นที่เป้าหมาย	แปลงใหญ่กาแพห้วยฮากไม้ใต้ ม.๗ ต.ป่าแป๋
๘. กิจกรรมหลัก	ถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer
๙. หน่วยงานดำเนินการ	สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	(ครั้งที่ ๑) ๒๖ ธันวาคม ๖๘ (ครั้งที่ ๒) ๑๑ กุมภาพันธ์ ๖๙
๑๑. งบประมาณ	๔,๐๐๐ บาท

หัวข้อ	รายละเอียด
๑๒. ผลผลิต (Output)	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟห้วยฮากไม้ได้มี SMART Farmer จำนวน ๑๐ ราย - เกษตรกรมีแผนธุรกิจ อย่างน้อย ๑ แผน/ราย - ร้อยละของเกษตรกรผ่านการประเมินความรู้หลังอบรม $\geq 80\%$
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟห้วยฮากไม้ได้มี SMART Farmer จำนวน ๑๐ ราย - เกษตรกรมีแผนธุรกิจ อย่างน้อย ๑ แผน/ราย - ร้อยละของเกษตรกรผ่านการประเมินความรู้หลังอบรม $\geq 80\%$

๒. สรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

ตารางที่ ๓๗ แสดงสรุปโครงการ/กิจกรรมตามกรอบการพัฒนาการเกษตรเชิงพื้นที่

โครงการ (Project)	ปัจจัยขาเข้า (Input)	กิจกรรม/กระบวนการ (Activities)	ผลการดำเนินงานกิจกรรม			แหล่ง งบประมาณ	ปีที่ ดำเนินการ
			ผลผลิต (Output) (เห็นผลทันทีหรือภายใน ๑ ปี)	ผลลัพธ์ (Outcome) (เห็นผลภายใน ๒ ปี)	ผลกระทบ (Impact) (เห็นผลภายใน ๓ - ๕ ปี)		
โครงการระบบส่งเสริม เกษตรกรแบบแปลงใหญ่ เพื่อปรับเปลี่ยนผลิตภาพ การผลิต	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มเกษตรกรแปลง ใหญ่กาแพห้วยฮากไม้ ได้ ม.๗ ต.ป่าแป๋ ๓๐ ราย - ข้อมูลและองค์ ความรู้ - วัสดุการเกษตร 	กิจกรรมระบบส่งเสริม การเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อปรับเปลี่ยนผลิตภาพการ ผลิต <ul style="list-style-type: none"> - จัดเวที เก็บข้อมูล วิเคราะห์ ประมวลผล - การถ่ายทอดความรู้ให้ เกษตรกร - สนับสนุนวัสดุการเกษตร เพื่อพัฒนาการผลิต 	<ul style="list-style-type: none"> - ฐานข้อมูลกลุ่มแปลง ใหญ่ - เกษตรกรแปลงใหญ่ กาแพห้วยฮากไม้ได้ ม.๗ ต.ป่าแป๋ ๓๐ รายผ่าน การอบรม ๑ หลักสูตร - มีแปลงสาธิต/แปลง เรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ เพิ่มขึ้น $\geq ๑๕-๒๐\%$ - คุณภาพผลผลิตได้ มาตรฐาน - เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - รายได้สุทธิเกษตรกร เพิ่มขึ้น $\geq ๑๕\%$ 	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้มั่นคงและลด ความเสี่ยงด้านต้นทุน - มีศักยภาพแข่งขันใน ตลาด - กลุ่มแปลงใหญ่เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเอง - เกิดมูลค่าเพิ่มจากการ รวมกลุ่ม 	๑๐,๘๐๐ ๑๕,๖๐๐ ๖๐,๐๐๐	๒๕๖๙
โครงการส่งเสริมการ จัดการสุขภาพพืชเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการ ผลิตสินค้าเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณ - บุคลากร - ข้อมูล - เครื่องมือ 	กิจกรรมส่งเสริมการ จัดการสุขภาพพืชเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร <ul style="list-style-type: none"> - ฝึกอบรมและเตรียม ความพร้อมรับมือ สถานการณ์การระบาด ศัตรูพืชเชิงรุก 	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบเฝ้าระวัง และข้อมูลพื้นที่ ระบาด - เกษตรกรมีความรู้ การจัดการศัตรูพืช แบบผสมผสาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ความเสียหายลด - ผลผลิตเพิ่ม - ต้นทุนลด 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบสุขภาพพืช ยั่งยืน - รายได้สุทธิเพิ่มขึ้น จากการลดความ สูญเสีย - ลดความเสี่ยงจาก การระบาดรุนแรง 	๑,๒๐๐	๒๕๖๙

โครงการ (Project)	ปัจจัยขาเข้า (Input)	กิจกรรม/กระบวนการ (Activities)	ผลการดำเนินงานกิจกรรม			แหล่ง งบประมาณ	ปีที่ ดำเนินการ
			ผลผลิต (Output) (เห็นผลทันทีหรือภายใน ๑ ปี)	ผลลัพธ์ (Outcome) (เห็นผลภายใน ๒ ปี)	ผลกระทบ (Impact) (เห็นผลภายใน ๓ - ๕ ปี)		
		<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินความหนาแน่นและการจัดการเพื่อลดผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการระบาดของศัตรูพืช - สุ่มสำรวจเพื่อประเมินความหนาแน่นของพื้นที่ระบาดของศัตรูพืชระดับพื้นที่ (ด้วยวิธีเร่งด่วน RRA) 			<ul style="list-style-type: none"> - มีความสามารถจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง 		
โครงการพัฒนาทักษะและแนวคิดผู้ประกอบการธุรกิจ (เกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer))	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตร Smart Farmer (การวิเคราะห์ต้นทุน-กำไร) - เนื้อหาการวางแผนธุรกิจ (Business Model Canvas) - ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร - ข้อมูลต้นทุนการผลิตเดิม - ข้อมูลผลผลิตและรายได้ย้อนหลัง - ข้อมูลตลาดและความต้องการสินค้า 	ถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรแปลงใหญ่ กากแพะห้วยฮากไม้ได้มี SMART Farmer จำนวน ๑๐ ราย - เกษตรกรมีแผนธุรกิจอย่างน้อย ๑ แผน/ราย - ร้อยละของเกษตรกรผ่านการประเมินความรู้หลังอบรม $\geq 80\%$ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรที่นำความรู้ไปใช้จริง $\geq 70\%$ - ต้นทุนการผลิตลดลง $\geq 10\%$ - รายได้สุทธิเพิ่มขึ้น $\geq 15\%$ - มีการวางแผนการตลาดร้อยละ ≥ 30 	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้เฉลี่ยเกษตรกรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง $\geq 25\%$ - เกษตรกรพัฒนาเป็น Smart Farmer ตามเกณฑ์ประเมิน $\geq 60\%$ - กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งด้านธุรกิจ 	๔,๐๐๐	๒๕๖๙

บรรณานุกรม

กรมวิชาการเกษตร.2562. คู่มือการจัดการการผลิตกาแฟอาราบิกาสีบคั้น 17 มกราคม 2568 จาก

<https://www.doa.go.th/hc/sisaket/wp-content/uploads/2021/การผลิตกาแฟอาราบิกา-1.pdf>
สถาบันวิจัยพืชสวน. 2561. แนวทางการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวกาแฟอาราบิกา. กรุงเทพมหานคร. กรมวิชาการเกษตร.

_____. 2562. ดัชนีการเก็บเกี่ยวและการรักษาคุณภาพกาแฟอาราบิกา. กรุงเทพมหานคร. กรมวิชาการเกษตร.